

จริยธรรมและการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมือง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วนิดา แสงสารพันธ์

ชื่อ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วนิดา แสงสารพันธ์
วุฒิ	น.บ. (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ น.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
หน่วยที่	หน่วยที่ 13

หน่วยที่ 13

จริยธรรมและการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมือง

เค้าโครงเนื้อหา

ตอนที่ 13.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 13.1.1 การสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการสื่อสาร

เรื่องที่ 13.1.2 ขอบเขตความคุ้มครองการสื่อสารทางการเมือง

ตอนที่ 13.2 การสื่อสารทางการเมืองกับรูปแบบของการสื่อสารในปัจจุบัน

เรื่องที่ 13.2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 13.2.2 การสื่อสารทางการเมืองกับ “ผู้สื่อสาร”

เรื่องที่ 13.2.3 การสื่อสารทางการเมืองกับช่องทางการสื่อสารในปัจจุบัน

ตอนที่ 13.3 จริยธรรมและการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 13.3.1 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้มาตรฐานจริยธรรม

เรื่องที่ 13.3.2 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้กฎหมาย

แนวคิด

1. การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะ และความคิดเห็นทางการเมืองระหว่างบุคคล และก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่มีการแลกเปลี่ยนกันในทางการเมืองนั้น อาจหมายรวมถึงข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับอำนาจรัฐ บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมและการเมือง ตลอดจนข้อคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้ ในทางกฎหมายเรียกว่า “การแสดงความคิดเห็น” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น พบว่า การให้ความคุ้มครองแก่การแสดงความคิดเห็นนั้นมีที่มาจาก “เสรีภาพในการสื่อสาร” ซึ่ง “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานชนิดหนึ่งที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของนานาประเทศภายใต้แนวคิดที่ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นสิทธิที่มีตามอยู่แล้วโดยธรรมชาติของการเป็นมนุษย์ โดยได้รับการรับรองไว้ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาสิทธิทั้งปวงในฐานะที่เป็นสิทธิพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเป็นเสรีภาพที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจทาง

การเมืองไม่อาจกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและไม่สามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรีนั่นเอง

2. จากบริบทของสังคมโลกและสังคมไทย ที่สถานการณ์และสภาพแวดล้อมของสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นเดียวกัน โดยได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยที่สำคัญสามประการ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงต่อการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร และความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายพื้นฐานของรัฐ ที่ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมืองบางประเภทจำต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่อาจเผยแพร่อย่างเสรีภายใต้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่รัฐธรรมนูญกำหนดเอาไว้
3. โดยที่การสื่อสารของประชาชนเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่สามารถทำได้โดยเสรี หากแต่การให้ความรับรองและคุ้มครองต่อเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลนั้น เป็นการคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนอย่างอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น การใช้เสรีภาพของบุคคลที่แม้มีกฎหมายรองรับก็ตาม บุคคลก็มิอาจใช้เสรีภาพดังกล่าวจนเกินขอบเขตอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ หลักการดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของการกำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพของบุคคลในประเด็นต่างๆ ขึ้น เพื่อกำกับมิให้มีการใช้เสรีภาพนั้นเกินขอบเขตและก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นหรือต่อสังคมส่วนรวมนั่นเอง โดยมาตรฐานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับความถูกต้องเหมาะสมของการสื่อสารทางการเมืองอาจจำแนกออกได้เป็นสองประเภท คือ มาตรฐานด้านจริยธรรมและมาตรฐานด้านกฎหมายนั่นเอง

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 13 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองได้
2. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองกับรูปแบบของการสื่อสารในปัจจุบันได้
3. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมและการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองได้

ตอนที่ 13.1

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมือง

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 13.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 13.1.1 การสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการสื่อสาร

เรื่องที่ 13.1.2 ขอบเขตความคุ้มครองการสื่อสารทางการเมือง

แนวคิด

1. เสรีภาพในการสื่อสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานชนิดหนึ่งที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของนานาประเทศภายใต้แนวคิดที่ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นสิทธิที่มีตามอยู่แล้วโดยธรรมชาติของการเป็นมนุษย์ โดยได้รับการรับรองไว้ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาสิทธิทั้งปวงในฐานะที่เป็นสิทธิพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นเงื่อนไขสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวคิดด้านปัจเจกชนนิยมที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน หรือที่เรียกว่า “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์” โดยปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะของความสามารถของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเอง ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีความสามารถเช่นว่านี้ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์แต่ละคนมีแดนแห่งเสรีภาพ และภายใต้ขอบเขตแดนแห่งเสรีภาพของคณีนี่มนุษย์แต่ละคนจึงสามารถที่จะคิดหรือกระทำการใดได้อย่างอิสระและปลอดจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากใช้อำนาจรัฐ
2. โดยที่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะเป็นสิทธิมนุษยชนอันล้ำค่าซึ่งให้ความคุ้มครองกับมนุษย์ทุกคน ให้สามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้โดยเสรีและไม่ขอบเขตจำกัด หากแต่การใช้เสรีภาพดังกล่าว จำต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนดไว้อีกด้วยอย่างไรก็ตาม โดยต้องกระทำด้วยหน้าที่และมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นสามารถกระทำได้ก็แต่เฉพาะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและเหตุผลความจำเป็นเพื่อเป็นการเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชนหรือศีลธรรมอันดีเท่านั้น ส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมิได้เป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์แต่ประการใด หากแต่การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นและเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยจำต้องพิจารณาควบคู่

กันกับกฎหมายที่รัฐสภาของแต่ละประเทศได้ตราออกมาเป็นสำคัญ อันส่งผลให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายแห่งรัฐนั้นกำหนดขึ้นนั่นเอง

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 13.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายความหมายหลักการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนได้
2. อธิบายเหตุผลความจำเป็นตลอดจนข้อจำกัดในการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนได้

เรื่องที่ 13.1.1 การสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการสื่อสาร

โดยที่การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะและความคิดเห็นทางการเมืองระหว่างบุคคล และก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่มีการแลกเปลี่ยนกันในทางการเมืองนั้น อาจหมายความรวมถึงข้อมูลที่มีลักษณะเป็นความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับอำนาจรัฐ บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมและการเมือง ตลอดจนข้อคิดเห็นต่อเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั่นเอง ลักษณะเช่นนี้ในทางกฎหมายเรียกว่า “การแสดงความคิดเห็น” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น พบว่าการให้ความคุ้มครองแก่การแสดงความคิดเห็นนั้นมีที่มาจาก “เสรีภาพในการสื่อสาร” (Liberté de communication) นั่นเอง โดยเสรีภาพในการสื่อสารนั้นเป็นคำที่มีความหมายกว้างครอบคลุมไปถึง “เสรีภาพในข้อมูลข่าวสาร” (Liberté d’information) และ “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” (Liberté d’expression) ด้วย โดยถือว่าเสรีภาพทั้งสองประการนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเสรีภาพในการสื่อสารและยังมิใช่ที่ครอบคลุมไปถึงเสรีภาพทั้งของผู้รับสารและผู้ส่งสารพร้อมกันด้วย ซึ่งประเด็นหลักของตำราเล่มนี้มุ่งเน้นไปที่การสื่อสารทางการเมือง ดังนั้น การทำความเข้าใจเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามเนื้อหาส่วนนี้จึงให้ความสำคัญกับแง่มุมของการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่อยู่ภายใต้เสรีภาพในการสื่อสาร หรือ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นหลักนั่นเอง

กรณี “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” (Freedom of Expression) นั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานชนิดหนึ่งที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของนานาประเทศภายใต้แนวคิดที่ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นสิทธิที่มีตามอยู่แล้วโดยธรรมชาติของการเป็นมนุษย์ โดยได้รับการรับรองไว้ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาสิทธิทั้งปวงในฐานะที่เป็นสิทธิพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นเงื่อนไขสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านอื่นซึ่งเมื่อพิจารณาจากแนวคิดด้านปัจเจกชนนิยม (Individualism) ที่ถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันหรือที่เรียกว่า “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์” (Human Dignity) โดยปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในลักษณะของความสามารถของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเอง (Self-Determination) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีความสามารถเช่นนี้ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์แต่ละคนมีแดนแห่งเสรีภาพ (Sphere of Individual Liberty) และภายใต้ขอบเขตแดนแห่งเสรีภาพของตนนี้มนุษย์แต่ละคนจึงสามารถที่จะคิดหรือกระทำการใดได้อย่างอิสระและปลอดจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ใช้อำนาจรัฐ ดังนั้น รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐจึงได้บัญญัติและให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของปัจเจกบุคคลไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายพร้อมทั้งรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ของบุคคลไว้ ซึ่งสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองและให้ความคุ้มครองนี้เรียกว่า สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานหรือสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) นั่นเอง

คำว่า “สิทธิ” (Rights) หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น ซึ่งได้รับการรับรองไว้ในกฎหมายระดับรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดโดยให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเรียกร้องต่อรัฐหรือองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตแห่งสิทธิของตนได้ อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐและผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหมดให้ต้องเคารพ ปกป้องและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ สำหรับ “เสรีภาพ” (Liberty) นั้น หมายความว่า อำนาจของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดตนเอง หรือสภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความประสงค์ของตน โดยไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของบุคคลใด ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดรับรองเสรีภาพให้แก่บุคคลเอาไว้ย่อมก่อให้เกิดผลคือเป็นหน้าที่ของบุคคลอื่นที่จะต้องเคารพเสรีภาพดังกล่าวนี้ด้วย ทั้งนี้ผู้ทรงเสรีภาพสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นละเว้นจากการรบกวนขัดขวางการใช้เสรีภาพของตนได้ หากแต่ผู้ทรงเสรีภาพมิได้มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการใช้เสรีภาพของตนให้สะดวกขึ้นแต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากความหมายของ “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ดังกล่าวข้างต้น พบว่า ทั้งสิทธิและเสรีภาพต่างเป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคล หากแต่มีความแตกต่างกันในประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ กล่าวคือ “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนได้ ในขณะที่ “เสรีภาพ” เป็นเพียงอำนาจของบุคคลในอันที่จะกระทำการในสิ่งที่ตนประสงค์และไม่กระทำในสิ่งที่ไม่พึงประสงค์นั่นเอง ดังที่นักปรัชญาอเมริกันทั้งหลายให้ความสำคัญและถือเป็นรากฐานที่สำคัญของพัฒนาการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนของรัฐเสรีประชาธิปไตยนั่นเอง

ฌ็อง โบแด้ง (Jean Bodin) เห็นว่ารัฐจะดำรงอยู่และดำเนินไปได้จำเป็นต้องมีอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ที่เด็ดขาดและเป็นนิรันดร์ ขณะที่โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) นำหลักอำนาจอธิปไตยดังกล่าวมาขยายความต่อโดยเห็นว่า การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขนั้น มนุษย์จำเป็นต้องยอมสละสิทธิทั้งปวงที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ผู้ปกครองภายใต้เครื่องมือที่เรียกว่า “กฎหมาย” อย่างไรก็ตามนักปรัชญาอเมริกันสำคัญคือ จอห์น ล็อก (John Locke) ได้ให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวว่าโดยแท้จริงแล้วมนุษย์ต่างมีเสรีภาพเท่าเทียมกัน การที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมก่อให้เกิดสัญญาประชาคมขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินและความผาสุกร่วมกัน โดยการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจำเป็นต้องเคารพเสียงส่วนใหญ่และแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจปกครองออกจากกัน แนวความคิดดังกล่าวส่งผลต่อความคิดของนักปรัชญาการเมืองอีกหลายคนในเวลาต่อมา ดังกรณีของมงเตสกีเยอ (Montesquieu) ที่นำเอาหลักการถ่วงดุลอำนาจการปกครองดังกล่าวมาอธิบายต่อ โดยเห็นว่าเสรีภาพของบุคคลนั้นย่อมแสดงออกผ่านการที่บุคคลสามารถกระทำการใดในสิ่งที่ตนประสงค์และไม่ต้องถูกบังคับให้กระทำการในสิ่งที่ไม่ประสงค์ได้ และเพื่อเป็นหลักประกันแก่เสรีภาพของบุคคลที่จะไม่ถูกละเมิดจึงจำเป็นต้องจัดระบบการปกครองในลักษณะแบ่งแยกอำนาจและถ่วงดุลอำนาจระหว่างผู้ใช้อำนาจปกครองด้วยตนเอง ทั้งจะต้อง

ให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรที่มีหน้าที่ในการพิจารณาข้อพิพาทอีกด้วย ซึ่งเป็นที่มาของ “หลักการแบ่งแยกอำนาจ” (Separation of Power) นั่นเอง ซึ่งหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังกล่าวได้รับการยืนยันโดยนักปรัชญาเมธีคนสำคัญคือ ฌ็อง ฌาก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ที่เห็นว่าการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ที่ก่อให้เกิดสัญญาประชาคมขึ้นนั้น ผู้ถืออำนาจปกครองที่แท้จริงคือประชาชนที่อยู่ร่วมกัน โดยผ่านการทำสัญญาประชาคมซึ่งแสดงออกมาในรูปของเจตจำนงทั่วไป (General Will) หรือเสียงข้างมากนั่นเอง ดังนั้นการปฏิบัติตามกฎหมายจึงย่อมนำมาซึ่งการปฏิบัติตามข้อบังคับของตนภายใต้เสรีภาพของตนเองที่ได้ปกครองตนเองโดยผ่านสัญญาประชาคมนั่นเอง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554) ซึ่งต่อมาภายใต้หลักคิดดังกล่าว ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้มีมติรับรองให้เสรีภาพในข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิมนุษยชนอันล้ำค่า อันส่งผลให้ “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” ของบุคคลเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากจะไม่มีประชาธิปไตยหากปราศจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั่นเอง (Davis, 2018) ซึ่งหลักการนี้ได้รับการรับรองไว้ใน “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948” ที่ถือเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษย์และของบรรดามานาชาติ โดยกำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน (Article 19) เพราะฉะนั้นเมื่อพิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 อาจกล่าวได้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้น หมายความว่าเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรีไม่ว่าจะแสดงออกในรูปแบบใดก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ.1789 ที่ได้กำหนดให้การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับแนวความคิดหรือความคิดเห็นโดยไม่มีขอบเขตจำกัดไว้เป็นสิทธิแห่งมนุษยชนอันล้ำค่าอย่างหนึ่ง โดยพลเมืองทุกคนอาจพูด เขียน พิมพ์ และโฆษณาได้โดยเสรี หากแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการใช้เสรีภาพโดยมิชอบตามกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้ นั่นเอง โดยถือได้ว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลย่อมมีอยู่อย่างบริบูรณ์ในฐานะที่เกิดมาเป็นบุคคลโดยทั่วไป โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรระบุซ้ำอีกและเป็นคุณค่าสูงสุดซึ่งองค์กรของรัฐต่างๆ ทุกองค์กรจะต้องเคารพและให้ความคุ้มครอง เว้นแต่กรณีเคลือบแคลงสงสัยหรือมีความจำเป็นต้องบัญญัติให้ชัดเจนเท่านั้น

หลักการเกี่ยวกับการรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้ ได้รับยืนยันและคุ้มครองในเอกสารรับรองสิทธิระหว่างประเทศอีกหลายฉบับ ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR): Article 19) อนุสัญญาว่าด้วยการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (European Convention on Human Rights (ECHR): Article 10) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งอเมริกา (American Convention on Human Rights (ACHR): Article 13) เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของความคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามเอกสารระหว่างประเทศทั้งสามฉบับ พบว่าเสรีภาพในการแสดงความ

คิดเห็นถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญ โดยเป็นเสรีภาพที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การตัดสินใจทางการเมืองไม่อาจกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากประชาชนไม่มีเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและไม่สามารถนำเสนอความคิดเห็นของตนได้อย่างเสรีนั่นเอง หลักการนี้ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (European Court of Human Rights) ที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่อสังคมประชาธิปไตย โดยเห็นว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นถือเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมและเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของสังคมในการพัฒนามนุษย์ทุกคน (Handyside V. United Kingdom, 1976) ทั้งยังเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งหากปราศจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแล้วการเลือกตั้งก็ย่อมไร้ความหมาย นั่นเอง

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 13.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.1.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.1 เรื่อง 13.1.1

เรื่องที่ 13.1.2 ขอบเขตความคุ้มครองการสื่อสารทางการเมือง

ภายใต้หลักการพื้นฐานข้างต้นประกอบกับแนวความคิดของจอห์น ล็อกที่เห็นว่ามนุษย์ได้เข้าด้วยกันทำสัญญาประชาคมจัดตั้งสังคมการเมืองและรัฐบาลนั้น ล้วนเกิดขึ้นภายใต้เจตจำนงร่วมกันของมนุษย์ภายใต้ความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สินของคนอย่างมีประสิทธิภาพ และสิ่งที่มีมนุษย์ตกลงที่จะสละให้แก่สังคมการเมืองและรัฐบาลที่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ดังนั้น อำนาจปกครองของรัฐจึงเป็นแต่เพียงอำนาจในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น ส่วนสิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินนั้น มนุษย์ยังคงสงวนไว้แก่ตนและหาได้ยอมสละไปด้วยแต่อย่างใด โดยนัยนี้รัฐและรัฐบาลจึงมีอำนาจอย่างจำกัด และในกรณีที่รัฐบาลลบล้างสิทธิเหล่านี้ตามอำเภอใจ จึงส่งผลเท่ากับรัฐบาลได้ดำเนินการเกินขอบเขตอำนาจของตนนั่นเอง อย่างไรก็ตาม แม้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะเป็นสิทธิมนุษยชนอันล้ำค่าซึ่งให้ความคุ้มครองกับมนุษย์ทุกคน ให้สามารถแสดงความคิดเห็นของตนได้โดยเสรีและไม่ขอบเขตจำกัดก็ตาม หากแต่การใช้เสรีภาพดังกล่าว จำต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบที่กฎหมายกำหนดไว้ อีกด้วย

เมื่อพิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 ที่กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็น โดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับ และแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดนนั้น พบว่าภายใต้ความคุ้มครองต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลดังกล่าว สิทธิของบุคคลอื่นก็ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกัน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาถึงขอบเขตของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่จะได้รับความคุ้มครอง ตลอดจนวิธีการในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่กระทบต่อสิทธิอื่นที่ได้รับการคุ้มครองไปพร้อมๆ กัน ซึ่งภายใต้หลักการนี้ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1948 จึงกำหนดให้การใช้สิทธิและอิสรภาพของบุคคลนั้นจำต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเพียงเท่าที่มีกำหนดไว้ตามกฎหมายภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อการได้มาซึ่งการยอมรับและการเคารพสิทธิและอิสรภาพอันควรของผู้อื่น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการอันสมควรทางด้านศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตยเท่านั้น ทั้งนี้ การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวจึงไม่อาจใช้โดยขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติได้ไม่ว่าในกรณีใด (Article 29) และในเวลาต่อมา เพื่อให้การใช้บังคับการรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกิดผลขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ที่ประชุมใหญ่สมัชชาแห่งสหประชาชาติจึงได้ตั้ง “คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน” (Human Right Commission) ขึ้น เพื่อยกร่างกติกาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและแสวงหามาตรการเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามสิทธินั้น โดยได้ยกร่างกติการะหว่างประเทศที่สำคัญที่มีเนื้อหารับรองและกำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้อย่างชัดเจนขึ้น คือ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมือง” (International Convencnant on Civil and Political Right) ซึ่งใช้

บังคับในกฎหมายระหว่างประเทศและมีผลผูกพันบรรดาประเทศที่ได้ให้สัตยาบันนับแต่ พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา โดยกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

Article 19

1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others;

(b) For the protection of national security or of public order (order public), or of public health or morals.

เมื่อพิจารณาจากข้อ 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมืองข้างต้น พบว่าได้รับรองให้บุคคลทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีไม่ว่าจะเป็นไปในรูปการพูด การเขียน หรือการพิมพ์ ศิลปะ หรือการสื่อสารอย่างอื่น ทั้งนี้ โดยที่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้ หมายความรวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา การรับและการแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวจำเป็นต้องกระทำด้วยหน้าที่และมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นสามารถกระทำได้ก็แต่เฉพาะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและเหตุผลความจำเป็นเพื่อเป็นการเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชนหรือศีลธรรมอันดีเท่านั้น หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมืองมิได้รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยโดยปราศจากเงื่อนไขแต่อย่างใด ตรงกันข้าม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมืองได้กำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันมีผลเป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพของไว้ภายใต้เหตุผลความจำเป็นหลายประการ ส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมิได้เป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์แต่ประการใด หากแต่การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีขอบเขตน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นและเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กันกับกฎหมายที่รัฐสภาของแต่ละประเทศได้ตราออกมาเป็นสำคัญ อันส่งผลให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายแห่งรัฐนั้น กำหนดขึ้น นั่นเอง ดังปรากฏชัดในคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสที่ได้พิพากษาในเนื้อหาของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยเห็นว่าเสรีภาพในการสื่อสารเป็นเสรีภาพที่มีความสำคัญที่สุดเหนือกว่าเสรีภาพอื่น เนื่องจากเป็นเสรีภาพที่ทำให้สิทธิและเสรีภาพอื่นได้รับความเคารพ โดยเหตุนี้แม้

รัฐจะมีอำนาจตรากฎหมายกำหนดระเบียบการใช้เสรีภาพในการสื่อสารได้ก็ตาม หากแต่กฎหมายดังกล่าว ต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสาร ตรงกันข้ามต้องเป็นกฎหมายที่กำหนดให้สามารถใช้เสรีภาพดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพแท้จริงหรือเพื่อให้สามารถประสานกับการใช้สิทธิและเสรีภาพประการอื่นตามรัฐธรรมนูญได้โดยไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ปรากฏในอนุสัญญาว่าด้วยการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (European Convention on Human Rights (ECHR): Article 10) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งอเมริกา (American Convention on Human Rights (ACHR): Article 13) ที่ต่างกำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ภายใต้หลักการที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าหลักการของการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่เรียกว่า “Three-Part Test” (Toby Mendel, 2010, pp 3) ดังนี้

1. การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย (Provided by Law)

เงื่อนไขแรกของการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานนั้นจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่ง Inter-American Court of Human Rights: IACHR ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “กฎหมาย” ไว้ โดยพิจารณาจากคำว่ากฎหมายที่ปรากฏใน American Convention on Human rights (ACHR): Article 30 โดยกำหนดว่าคำว่า กฎหมายนี้ หมายความว่าถึง กฎหมายที่ตราโดยฝ่ายนิติบัญญัติและได้ประกาศใช้ตามกระบวนการภายในของแต่ละรัฐนั่นเอง (Gooding V. Wilson, 1972) อย่างไรก็ตาม กฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติอาจกำหนดให้มีการมอบอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองในการตรากฎเกณฑ์ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายอันมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ภายใต้กรอบดุลพินิจที่เหมาะสมอีกด้วย นอกจากนี้กฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต้องชัดเจนเพียงพอถึงสิ่งที่ต้องห้ามตามกฎหมายอันส่งผลให้กฎหมายใดที่บทบัญญัติที่คลุมเครือไม่ชัดเจนเพียงพอ นั้นไม่อาจใช้บังคับได้ ซึ่งศาลสูงสหรัฐและศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (Feldek V. Slovakia, 2001) ได้ตัดสินรับรองหลักการนี้ไว้ในลักษณะเดียวกัน

2. การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legitimate Aim)

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนจะต้องเป็นไปภายใต้วัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองความชอบด้วยกฎหมายและประโยชน์สาธารณะอื่นที่สำคัญกว่า (Toby Mendel, 2010: pp. 13) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง พบว่า ได้กำหนดขอบวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายไว้สี่ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การคุ้มครองสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น

โดยที่การให้ความคุ้มครองและรับรองแก่เสรีภาพต่างๆ ที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองแห่งสหประชาชาตินั้น ล้วน

เป็นไปเพื่อปกป้องและคุ้มครองปัจเจกบุคคลแต่ละคนด้วยเหตุนี้ เสรีภาพต่างๆ จึงย่อมอยู่ภายใต้จุดมุ่งหมายที่จะปกป้องและคุ้มครองปัจเจกบุคคลนั่นเอง ส่งผลให้แม้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนมากเพียงใดก็ตาม หากแต่เสรีภาพดังกล่าวนี้ก็ไม่อาจกระทำการโดยละเมิดหรือทำลายล้างสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นที่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น ล็อกที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และไม่อาจให้บุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของบุคคลอื่นได้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพอันเท่าเทียมกัน จึงจำเป็นที่จะต้องจำกัดเสรีภาพของตนเพื่อให้ผู้อื่นและตนเองมีเสรีภาพที่แท้จริง (บรริเจด ลิงคเนติ, 2552: หน้า 205) อีกด้วย การให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นจึงเป็นความพยายามที่จะก่อให้เกิดความสมดุลของคุณค่าทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเคารพความเป็นมนุษย์นั่นเอง

2.2 หลักความมั่นคงของรัฐ โดยที่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยทั่วไปจะถูกจำกัดอยู่ภายใต้หลักการสำคัญประการหนึ่งคือ เป็นการจำกัดภายใต้เหตุผลเรื่องความมั่นคงของรัฐ (National Security) ทั้งนี้เนื่องจากอำนาจอธิปไตยของรัฐจะสามารถถูกใช้หรือแสดงออกได้ก็แต่โดยอาศัยความมีอยู่ของรัฐ ความมั่นคงของรัฐ และหากรัฐปราศจากซึ่งความมั่นคงแล้วการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ย่อมไม่อาจมีขึ้นได้ ดังนี้ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐไว้ในบางกรณีจำเป็นต้องยอมให้มีการลิดรอนหรือจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อให้รัฐดำรงอยู่ได้อย่างปลอดภัย ซึ่งการจำกัดสิทธิเสรีภาพสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้หลักความมั่นคงของรัฐนั้น ย่อมหมายถึงความถึงความมั่นคงเป็นเอกภาพและบูรณภาพของรัฐหรือความมั่นคงในองค์ประกอบแห่งรัฐ อันได้แก่ ความมั่นคงในบูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่นคงในอำนาจอธิปไตยของรัฐ เช่น ความมั่นคงในระบบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ อำนาจการปกครอง ระบบกฎหมาย และการบังคับการตามกฎหมาย ซึ่งความมั่นคงของรัฐดังกล่าวนี้มีได้หมายถึงความถึงความมั่นคงทางการทหารหรือการป้องกันเขตแดนของรัฐเท่านั้น หากแต่ยังหมายความรวมถึงความมั่นคงภายในรัฐ ความมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจหรือฐานะทางการเงินที่อาจจะกระทบต่ออำนาจอำนาจของรัฐกับต่างประเทศหรือความมีประสิทธิภาพในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอีกด้วย ดังปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่กำหนดไว้ในภาวะฉุกเฉินซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ และได้มีการประกาศภาะนั้นอย่างเป็นทางการแล้ว รัฐอาจใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงกติกานี้ได้ตามความฉุกเฉินของสถานการณ์ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับพันธกรณีอื่นๆ และต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนาหรือเผ่าพันธุ์ทางสังคม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการกำหนดความมั่นคงของรัฐเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่จะจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ก็ตาม หากแต่จำเป็นต้องมีความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและความมั่นคงของรัฐด้วยเช่นกัน ดังนั้น ภายหลังจึงได้มีการเสนอเงื่อนไขของการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้เหตุผลเรื่องความมั่นคงของรัฐ (Johannesburg Principles: Principle 6) โดยกำหนดให้รัฐไม่อาจใช้เหตุผลเพื่อความมั่นคงของรัฐในการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนได้ เว้น

แต่รัฐจะสามารถพิสูจน์ได้ว่าครบเงื่อนไขสามข้อ (A.Callamard, 2006) กล่าวคือ การแสดงความคิดเห็นนั้นมีความสำคัญเพื่อมุ่งให้เกิดความรุนแรง มีโอกาสที่จะเกิดความรุนแรงจากการแสดงความคิดเห็นนั้น และมีความเชื่อมโยงกันโดยตรงและทันทีระหว่างการแสดงความคิดเห็นนั้นและโอกาสที่จะเกิดความรุนแรงนั้น

2.3 หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยที่การใช้อำนาจของรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพใดก็ตามจะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาค (Principle of Equality Before the Law) อันเป็นหลักกฎหมายทั่วไปพร้อมกันด้วย ซึ่งหมายความว่าประชาชนจะต้องได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน โดยรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเป็นอย่างเดียวกันและปฏิบัติต่อบุคคลที่ต่างกันในสาระสำคัญที่ต่างกันอย่างแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ด้วยเหตุนี้ เมื่อรัฐประสงค์ที่จะตรากฎหมายใดออกมาใช้บังคับกับประชาชน การใช้บังคับกฎหมายจึงต้องเป็นไปตามหลักการและเจตนารมณ์ของกฎหมายโดยไม่แบ่งแยกประเภทของบุคคลหรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วย หลักการดังกล่าวปรากฏในข้อ 1 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองแห่งสหประชาชาติที่กำหนดให้ “มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยจิตวิญญาณแห่งภราดรภาพ” (Article 1) อีกทั้งยังปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ข้อ 20 ที่กำหนดให้การโฆษณาชวนเชื่อใดๆ เพื่อการสงคราม (War Propaganda) การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติพันธุ์ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรงเป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย (Hate Speech) เพราะฉะนั้น แม้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่หากการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นก็เป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้นี้ เพื่อธำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมที่เหนือกว่า และสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งอเมริกาที่กำหนดให้การโฆษณาชวนเชื่อใดๆ เพื่อก่อให้เกิดสงครามหรือเพื่อการสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังเกี่ยวกับชาติ เชื้อชาติ หรือศาสนาอันนำไปสู่การยั่วยุให้เกิดการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือการกระทำอื่นใดอันเป็นการต่อต้านบุคคลหรือลุ่มบุคคลใด ๆ หรือเหตุอื่นใดอันเกี่ยวกับชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด และโดยที่หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิทธิหรือประโยชน์ส่วนบุคคลเพื่อรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของส่วนรวม และหลักการดังกล่าวจะถูกใช้ในคดีความทุกคดีและหากกฎหมายปราศจากศีลธรรมอันดีแล้วจะทำให้ประชาชนขาดหลักประกันในการดำรงชีวิต

2.4 หลักการคุ้มครองสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยที่การให้ความคุ้มครองแก่สุขภาพอนามัยของประชาชนเป็นไปเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลไปกระทบกระเทือนหรือก่อให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจแก่บุคคลอื่น และโดยที่ความเสื่อมทรามทางจิตใจ (บุญเลิศ ชาญยุทธเดช, 2541: หน้า 192-193) นั้น หมายความว่าทำให้ความรู้สึกหรือมโนธรรมตกต่ำ เช่น การตีพิมพ์ภาพลามกอนาจาร การเขียนข้อความที่มีลักษณะยั่วยุอารมณ์ ส่วนคำว่าสุขภาพนั้น หมายความว่าความสุขที่ปราศจากโรค ความสบาย การเสนอข่าวหรือคำแนะนำให้ประชาชนบริโภคยา หรืออาหาร หรือ

สมุนไพรร หรือสารอื่นใดก็ตาม ซึ่งไม่มีการรับรองจากส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่มีหลักประกันความปลอดภัยอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นการจำกัดการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชนอื่นนั้น จึงเป็นการจำกัดในเชิงของการป้องปรามหรือป้องกันมิให้เกิดผลร้ายจากการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าว เนื่องจากความเสื่อมทรามทางจิตใจเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมอันเกิดขึ้นจากภายในจิตใจอันอาจส่งผลให้มาตรฐานในทางศีลธรรมของประชนเสื่อมลงอันอาจนำมาซึ่งผลร้ายที่เป็นรูปธรรมที่กระทบต่อสังคมได้ ดังนั้น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ว่าในรูปแบบใดอันอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบหรือผลเสียดังกล่าวย่อมถูกจำกัดได้ โดยคำนึงถึงคุณค่าและผลประโยชน์ในสังคมซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมวัฒนธรรมและกาลเทศะประกอบด้วย

3. การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต้องกระทำเท่าที่จำเป็น (Necessary)

การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนจะต้องทำเท่าที่จำเป็น กำหนดขึ้นเพื่อเป็นการปกป้องวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในข้อสองนั่นเองอันเป็นการสร้างมาตรฐานที่สูงขึ้นแก่รัฐในกรณีของการกำหนดมาตรการใดอันมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งคำว่าจำเป็นนั้น ศาลระหว่างประเทศจะประเมินหรือให้คุณค่ากับคำว่าจำเป็นเป็นเงื่อนไขสองประการ กล่าวคือข้อจำกัดนั้นเป็นเรื่องเร่งด่วน (Pressing) หรือไม่หรือเป็นความจำเป็นอย่างแท้จริง (Substantial Need) ในการกำหนดข้อจำกัดนั้น หรือไม่ (Lingens v. Austria, 1986) ประการที่สองมาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นจำเป็นที่จะต้องมีความเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผลกับประโยชน์สาธารณะที่มุ่งคุ้มครอง ซึ่งในกรณีนี้รัฐจำเป็นที่จะต้องออกแบบข้อจำกัดนั้นอย่างระมัดระวังเพื่อมิให้มาตรการนั้น ๆ ลุกล้ำเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจนเกินสมควร ดังที่ Inter-American Court of Human Rights: IACHR ได้ให้ความเห็นว่ากรณีที่มีหลายทางเลือกในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ รัฐจำเป็นต้องเลือกใช้ข้อจำกัดขั้นต่ำที่สุด ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนที่อยู่เหนือกว่านั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับศาลสูงแคนาดาที่ตัดสินใจยืนยันว่า มาตรการที่กำหนดขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นจำเป็นต้องถูกออกแบบอย่างระมัดระวังเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามมาตรการดังกล่าวจะต้องมิใช่มาตรการที่กำหนดขึ้นตามอำเภอใจ หรือเป็นมาตรการที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นการพิจารณาที่ปราศจากเหตุผลรองรับแต่อย่างใด (R. V. Oakes, 1986) และมาตรการดังกล่าวจะต้องสิ้นสุดลงโดยไม่มีผลเป็นการระงับเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลเมื่อได้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดจนบรรลุวัตถุประสงค์ในการจำกัดเสรีภาพนั้นๆ แล้ว นอกจากนี้ การกระทำภายใต้เหตุผลเพื่อความจำเป็นดังกล่าวนี้ จะต้องอยู่ภายใต้หลักความได้สัดส่วน (Proportional Principle) ซึ่งประโยชน์สาธารณะจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลหนึ่งบุคคลใด อย่างไรก็ตาม จำต้องคำนึงถึงแก่นหรือสาระสำคัญของข้อจำกัดนั้นประกอบกับการกำหนดบทลงโทษใด ๆ สำหรับการฝ่าฝืนข้อจำกัดนั้น ๆ ด้วย ซึ่งกรณีนี้เมื่อศาลระหว่างประเทศต้องพิจารณาบทพื้นฐานของข้อเรียกร้องเกี่ยวกับประโยชน์ของเอกชน ศาลจะพิจารณาบนพื้นฐานของความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง โดยผลของข้อจำกัดนั้นๆ (Actual Damage Caused by the Statements) เป็น

เกณฑ์ และหากจะต้องพิจารณาบนพื้นฐานข้อเรียกร้องที่อยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะ เช่น ความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ศาลจะพิจารณาบนพื้นฐานของความเสียหายของการเกิดอันตราย (The Risk of Harm) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจคดีนั่นเอง (Toby Mendel, 2010: pp.19-20)

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 13.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.1.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.1 เรื่องที่ 13.1.2

ตอนที่ 13.2

การสื่อสารทางการเมืองกับรูปแบบของการสื่อสารในปัจจุบัน

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 13.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 13.2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมือง

เรื่องที่ 13.2.2 การสื่อสารทางการเมืองกับผู้สื่อสาร

เรื่องที่ 13.2.3 การสื่อสารทางการเมืองกับช่องทางการสื่อสารในปัจจุบัน

แนวคิด

1. ภายใต้อิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ส่งผลให้อิทธิพลเกี่ยวกับการสื่อสารในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงลักษณะเช่นนี้ส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อรูปแบบของการสื่อสารและสาระสำคัญของการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนเช่นกัน ซึ่งการทำความเข้าใจต่อกรณีของการสื่อสารทางการเมืองนั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อมและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไปพร้อมกัน ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ สามารถจำแนกออกได้หลายกรณี กล่าวคือความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงต่อการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายพื้นฐานของรัฐอีกด้วย
2. โดยผลของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและความสะดวก รวดเร็ว อีกทั้งยังมีราคาถูก ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายดายและทั่วถึง ปราบกฏการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ที่ผู้รับสารมิได้มีบทบาทแต่เพียงเป็นผู้คอยรับสารหรือเนื้อหาจากผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป หากแต่ผู้รับสารยังสามารถที่จะเป็นผู้ส่งสารและกำหนดเนื้อหาของข่าวสารได้ด้วยตนเองอีกด้วย
3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารนั้น หมายรวมถึงการคุ้มครองเสรีภาพในการแสวงหา การรับและการแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดรองรับให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ประกอบกับเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและ

ราคาถูกลง ส่งผลให้เกิดช่องทางการสื่อสาร ซึ่งในที่นี้หมายความถึงสื่อที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 13.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมืองได้
2. อธิบายถึงการสื่อสารทางการเมืองกับผู้สื่อสารได้
3. อธิบายถึงการสื่อสารทางการเมืองกับช่องทางการสื่อสารในปัจจุบันได้

เรื่องที่ 13.2.1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสื่อสารทางการเมือง

เมื่อพิจารณาจากบริบทของสังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากและรวดเร็ว สภาวะเช่นนี้พบได้ทั้งในไทยและต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีความเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นเดียวกัน โดยอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

ภายหลังจากที่มนุษย์เริ่มนำเครื่องจักรไอน้ำเข้ามาใช้ในการผลิตอันส่งผลให้ประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้น จนพัฒนาไปสู่การนำกระแสไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือการผลิตแบบอัตโนมัติ อันส่งผลให้สามารถประหยัดต้นทุนในการผลิตและสินค้ามีราคาถูกลง จนเข้าสู่ยุคปัจจุบันที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคแต่ละรายได้โดยตรง โดยถือได้ว่าเป็นการก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) อย่างสมบูรณ์ อันคาดว่า เป็นยุคที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาโดยผลของความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยมากขึ้นนั่นเอง ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้นำมาสู่แนวความคิดในการพัฒนาในปัจจุบันที่เรียกว่า Internet of Things หรือ IoT (แนวความคิดนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นใน ค.ศ. 1999 โดยเควิน แอชตัน (Kevin Ashton) จาก Massachusetts Institute of Technology (MIT)) อันหมายความว่า การที่สิ่งต่างๆ ถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอันส่งผลให้มนุษย์สามารถสั่งการและควบคุมการใช้งานอุปกรณ์ต่างๆ ได้โดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่สามารถเชื่อมต่อถึงกันและสามารถสื่อสารกันได้โดยเองผ่านอุปกรณ์อัจฉริยะที่เรียกว่า Smart Devices ทั้งหลาย ที่มีความทันสมัย มีขนาดเล็กลงในราคาที่ถูกลง พร้อมกับการบูรณาการระบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน (System Integration) ซึ่งเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยเหล่านี้ส่งผลให้มีการพัฒนาระบบการประมวลผลและการเก็บข้อมูลระบบออนไลน์ (Cloud computer) ที่ทันสมัยเพื่อรองรับกับข้อมูลที่มีจำนวนมาก (Big data) ไปพร้อมกัน และภายใต้บริบทของสังคมไทยและสังคมโลกที่ก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคที่ 4 ที่รายล้อมด้วยความทันสมัยของอุปกรณ์และเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลให้รูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงตามไปเช่นกัน ทั้งในด้านวิธีการสื่อสารที่แต่เดิมเป็นการสื่อสารด้วยวาจาที่เป็นการสื่อสารกับบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้าหรือสื่อสารกับผู้ที่อยู่ห่างโดยระยะทางโดยผ่านทางโทรศัพท์ หรืออาจเป็นการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรผ่านข้อความ จดหมาย หรือการสื่อสารผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ในกรณีของสื่อมวลชนก็ตาม การสื่อสารเหล่านี้ล้วนเป็นการสื่อสารในรูปแบบดั้งเดิมบนพื้นฐานของเทคโนโลยีเดิมที่แม้ในบางกรณีการสื่อสารทางการเมืองนั้นจะ

ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตาม หากแต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารในรูปแบบดั้งเดิมนั้นอาจไม่รุนแรงเท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารในยุคปัจจุบัน ที่เป็นการสื่อสารโดยผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งส่งผลให้ข้อความที่สื่อสารกันแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งผู้รับหรือไปยังบุคคลอื่นได้อย่างรวดเร็วซึ่งย่อมส่งผลให้ความเสียหายนั้นมีความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากการแพร่กระจายของข้อความที่สื่อสารกันนั่นเอง

2. ความเปลี่ยนแปลงต่อการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร

จากความก้าวหน้าและทันสมัยของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ที่สิ่งต่างๆ ถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอันโดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงที่สามารถเชื่อมต่อถึงกันและสามารถสื่อสารกันได้โดยตรงผ่านอุปกรณ์อัจฉริยะที่เรียกว่า Smart Devices ทั้งหลายที่มีความทันสมัยและมีขนาดเล็กในราคาที่ถูกลง อุปกรณ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สามารถสร้างข้อมูลจำนวนมากขึ้นได้ในแต่ละวัน ข้อมูลเหล่านี้สามารถสื่อถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ซึ่งหากนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์อย่างถูกต้อง (Data Matching Analysis) ย่อมสามารถแสวงหาประโยชน์จากข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารจำนวนมากเอาไว้ ประกอบกับการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลจำนวนมากได้ภายในเวลารวดเร็วอย่างถูกต้องและแม่นยำ ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารกลายเป็นสิ่งที่มีสามารถแสวงหาประโยชน์ มีราคาและซื้อขายได้ในลักษณะเดียวกับทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ ด้วยรูปแบบของการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามความทันสมัยของเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้รับสารมิได้มีบทบาทแต่เพียงเป็นผู้คอยรับสารหรือเนื้อหาจากผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป หากแต่ผู้รับสารยังสามารถที่จะเป็นผู้ส่งสารและกำหนดเนื้อหาของข่าวสารได้ด้วยตนเองอีกด้วย (User Generated Content) ปรากฏการณ์เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมที่ยากต่อการจำแนกหรือพิสูจน์ความจริงหรือความน่าเชื่อถือของข้อมูลเหล่านั้นได้เอง ซึ่งเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็มาพร้อมกับความเสียหายที่รุนแรงและรวดเร็วกรณีที่มีการนำข้อมูลไปใช้หรือก่อความเสียหาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล (Cyber Security) ที่เข้มงวดมากขึ้น ซึ่งการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลนั้นอาจอยู่ในรูปแบบของการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างหนึ่งอย่างใด หรือเป็นการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานทางจริยธรรมตลอดจนมาตรฐานทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูลเหล่านั้น ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการสื่อสารทางการเมืองบางประเภทตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ไม่อาจเผยแพร่อย่างเสรี ลักษณะเช่นนี้ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร (Free Flow of Information) ที่อยู่ภายใต้เสรีภาพในการสื่อสารอย่างเสรี ดังกล่าวข้างต้น

3. ความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายพื้นฐานของรัฐ

ภายใต้บริบทของสังคมโลกที่ก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคที่ 4 (The Fourth Industrial Revolution) ที่มุ่งเน้นการนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการผลิตสินค้าและบริการ ส่งผลให้รัฐทั้งหลายจำต้องปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ สำหรับประเทศไทย รัฐบาลชุดปัจจุบันได้กำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศเพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยกำหนดเป็นแนวนโยบายของรัฐที่ต้องดำเนินการ โดยผ่านนโยบาย Digital Thailand หรือที่รู้จักกันในชื่อ Thailand 4.0 หรือ Digital Thailand ซึ่งเป็นกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศโดยการสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล ทุนมนุษย์ และทรัพยากรอื่นใด เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไปสู่ความมั่งคั่ง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในการนี้ ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยมีเป้าหมายสำคัญสี่ประการ กล่าวคือ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศโดยใช้เทคโนโลยีพัฒนา นวัตกรรมในการสร้างสรรค์ธุรกิจใหม่ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียมด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล ที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้อย่างทั่วถึง เพื่อเตรียมความพร้อมของประชาชนให้มีทักษะการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัลและเพิ่มกำลังคนด้านเทคโนโลยีมากขึ้น และเพื่อปฏิรูปการทำงานภาครัฐ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริการภาครัฐ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามนโยบายนี้จำเป็นต้องกำหนดแผนการดำเนินการที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม โดยในระยะแรกของการดำเนินการตามแผน จะเป็นการดำเนินการด้านโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Foundation) โดยหนึ่งในการมาตรการสำคัญของการดำเนินการตามแผนในขั้นตอนนี้ คือ การปรับปรุง แก้ไข หรือยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกำหนดกรอบกติกาเพื่อรองรับการอยู่ร่วมกันและการแก้ไขปัญหาของสังคมที่จะเกิดขึ้นภายใต้ต้นนโยบายดังกล่าว อาทิ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ.... ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ... เป็นต้น กฎหมายเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการแสดงความคิดเห็นของประชาชนภายใต้เสรีภาพในการสื่อสารทั้งสิ้น ซึ่งการพิจารณาเนื้อหาของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการสื่อสารทางการเมืองภายใต้เสรีภาพในการสื่อสาร จำต้องพิจารณาบนพื้นฐานของเนื้อหาของกฎหมายเหล่านี้เป็นเกณฑ์

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 13.2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.2.1

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.2 เรื่องที่ 13.2.1

เรื่องที่ 13.2.2 การสื่อสารทางการเมืองกับผู้สื่อสาร

ภายใต้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบันที่มีความสะดวก รวดเร็ว ราคาถูก เป็นผลให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ง่ายดายและทั่วถึง ที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อรูปแบบของการสื่อสารในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้รับสารมิได้มีบทบาทแต่เพียงเป็นผู้คอยรับสารหรือเนื้อหาจากผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป หากแต่ผู้รับสารยังสามารถที่จะเป็นผู้ส่งสารและกำหนดเนื้อหาของข่าวสารได้ด้วยตนเองอีกด้วย (User Generated Content) ประกอบกับการปรับตัวของการสื่อสารในยุคปัจจุบันที่ถูกขับเคลื่อนด้วยความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่หลากหลาย (Multi-Platform) ส่งผลให้ผู้รับสารในปัจจุบันสามารถรับข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างไร้ขีดจำกัดทั้งด้านเวลาและสถานที่ (Any Time Any Place) ผ่านเครื่องมือสื่อสารหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กล่าวคือ ผู้ส่งสารเพียงคนเดียวสามารถสื่อสาร ไปยังผู้รับสารจำนวนมากได้ในคราวเดียว (One to Many) และในขณะเดียวกันผู้สื่อสารก็อาจมีมากกว่าหนึ่งคนและสามารถส่งสาร ไปยังผู้รับสารจำนวนมากได้ในคราวเดียวเช่นกัน (Many to Many) และในบางกรณีผู้สื่อสารและผู้รับสาร ได้หลอมรวมเป็นคนเดียวกัน ภาพสภาพการณ์เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อรูปแบบการสื่อสารอย่างรุนแรงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้สื่อสารในปัจจุบัน อาจจำแนกประเภทของบุคคลที่มีบทบาทเป็น “ผู้สื่อสาร” ออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

1. ผู้สื่อสารทั่วไป

โดยที่การสื่อสารนั้นเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดสารจากบุคคลหนึ่งทีเรียกว่า “ผู้ส่งสาร” ไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งทีเรียกว่า “ผู้รับสาร” โดยผ่านสื่อกลางลักษณะต่าง ๆ ที่อาจเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล การสื่อสารในองค์กร การสื่อสาร ไปยังคนจำนวนมากหรือการสื่อสารสาธารณะภายใต้วัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทีเป็นผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นหรือ โดยผ่านช่องทางใด ไปยังผู้รับสารเพื่อการตอบสนองจากผู้รับสารอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้กระบวนการดังกล่าวนี้ย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเสรีภาพในการสื่อสารทีกฎหมายรองรับนั่นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากบุคคลทีเป็นผู้ส่งสารในปัจจุบัน พบว่าผู้ส่งสารเหล่านี้ล้วนแล้วแต่อยู่ในสถานะทางกฎหมายทีเท่าเทียมกัน กล่าวคือเป็นผู้ส่งสารทีมีสถานะเป็น “ประชาชน” ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองของรัฐนั่นเอง ซึ่งย่อมหมายความว่า การสื่อสารไม่ว่าในรูปแบบใดหรือผ่านช่องทางการสื่อสารแบบใด ย่อมตกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ทีเป็นมาตรฐานเดียวกันภายใต้เงื่อนไขทีรัฐธรรมนูญรับรองไว้นั่นเอง นอกจากนี้ ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทีมีความทันสมัย ส่งผลให้เกิดเกิดเครือข่ายของพลเมืองแบบใหม่ทีสามารถสร้างความสัมพันธ์กันในรูปแบบของเครือข่ายเสมือน โยแมงมุมในอาณาจักรทีมองไม่เห็นแต่มีอยู่จริง และมีอำนาจและอิทธิพลในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น ในโลกกายภาพได้จริง ซึ่ง

นักวิชาการกำหนดเรียกกลุ่มพลเมืองรูปแบบนี้ว่า “พลเมืองเน็ต” (Net Citizens) ซึ่งโยงแมงมุมที่เกาะตัวกันผ่านปมหรือสถานีเชื่อมโยงนี้ ได้สร้างคลังข้อมูลจำนวนมหาศาลที่ทำให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ โดยแต่ละเครือข่ายต่างสามารถตีความปรากฏการณ์ต่าง ๆ ร่วมกันได้ ซึ่งการเกิดขึ้นของพลเมืองเน็ต ย่อมเรียกร้องการเรียนรู้และการจัดการตลอดจนการสื่อสารด้วยความระมัดระวังมากขึ้นนั่นเอง (สุกัญญา สุกบรรทัด, 2018: หน้า 2-3)

2. ผู้สื่อสารที่มีกฎหมายรับรองการใช้เสรีภาพไว้เป็นการเฉพาะ

ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดรับรองเสรีภาพของประชาชนไว้ได้ กำหนดให้การใช้เสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญกำหนด อย่างไรก็ตาม กรณีของประชาชนที่เป็น “สื่อมวลชน” ในฐานะที่เป็นผู้คอยควบคุมการดำเนินงานของรัฐ (Watchdog) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น สื่อมวลชนจะอยู่ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์และรายงานข้อมูลเหล่านั้นสู่ความรับรู้ของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อรัฐเปิดโอกาสให้มีการนำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างเสรี อันส่งผลเป็นเสมือนเงาสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติงานของรัฐบาลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมนั่นเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “เสรีภาพของสื่อมวลชนคือเสรีภาพของประชาชน” ภายใต้หน้าที่ดังกล่าว เสรีภาพในข่าวสารจึงเป็นเสรีภาพพื้นฐานที่สื่อมวลชนจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากหากสื่อมวลชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ สื่อมวลชนย่อมไม่สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารนั้นไปสู่ความรับรู้ของประชาชนได้เช่นเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า เสรีภาพของสื่อมวลชนในข่าวสารหรือแสวงหาข้อมูลข่าวสารมีความผูกพันใกล้ชิดกับเสรีภาพของประชาชนในการได้รับข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นนั่นเอง นอกจากนี้ ภายใต้บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน นอกเหนือจากการได้รับความคุ้มครองเสรีภาพในข่าวสารแล้ว กรณีที่สื่อมวลชนในฐานะสื่อกลางในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีความจำเป็นเพื่อรายงานให้ประชาชนทราบนั้น การแสดงความคิดเห็นหรือการสื่อสารกรณีดังกล่าวจำเป็นยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองเป็นการเฉพาะ ซึ่งหมายความรวมถึงสิทธิในสื่อสารที่ปราศจากการควบคุมหรือการแทรกแซงจากรัฐอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารให้เป็นไปอย่างเสรีและต่อเนื่อง อันเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง ซึ่งศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้พิพากษากำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดว่า “ขอบเขตแห่งเสรีภาพของสื่อมวลชนมิได้เป็นเพียงเสรีภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยเสรีเท่านั้น หากแต่ได้ขยายความถึงเสรีภาพโดยปราศจากการลงโทษใดเมื่อสื่อมวลชนได้นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นเรื่องจริงและเกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ” อันนำมาสู่หลักเสรีภาพในการพูดหรือที่เรียกว่า Free Speech อันเป็นสิทธิมนุษยชนและเป็นหนึ่งในสิทธิขั้น

พื้นฐานของประชาชน ซึ่งได้รับการรับรองและคุ้มครองทั้งในทางระหว่างประเทศและโดยกฎหมายภายใน
ของหลายประเทศในเวลาต่อมา

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 13.2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.2.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.2 เรื่องที่ 13.2.2

เรื่องที่ 13.2.3 การสื่อสารทางการเมืองกับช่องทางการสื่อสารในปัจจุบัน

โดยที่เสรีภาพในการสื่อสารหรือการแสดงความคิดเห็นนั้น หมายความว่ารวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา การรับและการแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ได้กำหนดรองรับให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นนั้น เมื่อพิจารณาประกอบกับสภาพข้อเท็จจริงในปัจจุบัน พบว่า ช่องทางการสื่อสาร (Communication Channel) ซึ่งในที่นี้หมายความว่าสื่อที่เป็นตัวกลาง (Medium) ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีรูปแบบที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วภายใต้การทันสมัยของเทคโนโลยี ดังนั้น การพิจารณาช่องทางการสื่อสารในปัจจุบัน จึงอาจจำแนกออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

1. ช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิม

ช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิมที่มนุษย์ใช้สื่อสารกันโดยปกติย่อมหมายความว่าสื่อสารโดยการพูดด้วยวาจาและการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือการเขียน อันเป็นการสื่อสารไปยังกับบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้าหรือสื่อสารกับผู้ที่อยู่ห่างโดยระยะทางก็ได้ ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบพื้นฐานดั้งเดิมที่ไม่ซับซ้อน อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในลักษณะนี้สามารถสื่อสารไปยังได้เพียงเฉพาะบุคคลหรืออย่างจำกัด และเมื่อเทคโนโลยีมีความทันสมัยมากขึ้นมีการประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ การสื่อสารอย่างจำกัดโดยบุคคลก็เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้สามารถสื่อสารไปยังผู้รับสารจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกันผ่านสื่อ “สิ่งพิมพ์” อันเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารที่เรียกว่าสื่อสารมวลชนนั่นเอง ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการสื่อสารผ่านช่องทางอื่นโดยใช้ตัวกลางที่เรียกว่า “คลื่นความถี่” เพื่อทำหน้าที่ส่งผ่านข้อมูลข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับที่อยู่ปลายทางได้เวลาอันรวดเร็วทั้งในรูปแบบของคลื่นวิทยุและคลื่นโทรทัศน์ไปยังเครื่องรับของผู้รับสาร ซึ่งช่องทางการสื่อสารลักษณะนี้สามารถแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงผู้รับจำนวนมากในเวลาพร้อม ๆ กันโดยใช้คลื่นความถี่วิทยุในการส่งสัญญาณแพร่ภาพและเสียงผ่านคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic Wave) ผ่านตามสายหรือไปในอากาศ (Broadcasting Television) อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของการสื่อสารผ่านสายที่จำเป็นต้องมีการตั้งสถานีรับ-ส่งสัญญาณเป็นระยะจึงได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็วและมาประสิทธิภาพมาแทนที่ที่เรียกว่า “การสื่อสารผ่านดาวเทียม” (Satellite Communications) ในเวลาต่อมานั่นเอง ซึ่งภายใต้ช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิมนี้อิทธิพลข่าวสารที่เป็นเนื้อหาการสื่อสารจะถูกควบคุมโดยผู้ส่งสาร (Provider or Distributor) อันได้แก่ เจ้าของสื่อ รัฐบาล หรือภาคธุรกิจนั่นเอง

2. ช่องทางการสื่อสารแบบดิจิทัล

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้นไปพร้อมกัน โดยจะเห็นได้จากการพัฒนาพลังงานไฟฟ้ามาเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับผ่านเครื่องมือต่างๆ และพัฒนาต่อเนื่องไปสู่การนำเอาคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นเครื่องมือซึ่งส่งผลให้เป็นการพัฒนาช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาในเวลาต่อมา ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือการพัฒนาการเชื่อมต่อสื่อสารโดยใช้ระบบ WWW ที่เปิดกว้างและมีลักษณะข้ามพรมแดน อันเป็นผลให้เกิด “สื่อใหม่” (New Media) ในหลายลักษณะตลอดจนการเกิดขึ้นของเครือข่ายสังคมออนไลน์รูปแบบแตกต่างกันอันส่งผลให้การแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้ขีดจำกัดนั่นเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้เอื้อต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างมากในแบบที่สื่อดั้งเดิมไม่สามารถทำได้มาก่อน จึงอาจกล่าวได้ว่าช่องทางการสื่อสารในปัจจุบันจะถูกขับเคลื่อนโดยผ่านการผสมผสานของเทคโนโลยีไปพร้อมกับการเชื่อมประสานกับอุปกรณ์ดิจิทัลรูปแบบต่างๆ จนก่อให้เกิดการหลอมรวมช่องทางการสื่อสารและหลอมรวมผู้ส่งสารกับผู้รับสารเป็นหนึ่งเดียว (Convergence) ลักษณะเช่นนี้ ส่งผลให้ผู้รับสารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดเนื้อหาของข่าวสารได้เองไปพร้อมกับการเป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารไปพร้อมกัน

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 13.2.3 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.2.3

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.2 เรื่องที่ 13.2.3

ตอนที่ 13.3

จริยธรรมและการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมือง

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 13.3 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 13.3.1 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้มาตรฐานจริยธรรม

เรื่องที่ 13.3.2 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้กฎหมาย

แนวคิด

1. โดยที่การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรมในเอกสารนี้ หมายรวมถึง การกำกับและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการสื่อสารทางการเมืองโดยผ่านกลไกที่กำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลกลุ่มต่างๆ ดังนั้นกรณีเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่สามารถทำได้โดยเสรี หากแต่โดยเหตุที่การให้ความรับรองและคุ้มครองต่อเสรีภาพพื้นฐานของบุคคลนั้นเป็นการคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนอย่างอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น การใช้เสรีภาพของบุคคลที่แม้มีกฎหมายรองรับก็ตาม บุคคลก็มิอาจใช้เสรีภาพดังกล่าวจนเกินขอบเขตอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ หลักการนี้เป็นที่ยอมรับร่วมกันและเป็นที่มาของแนวความคิดในการกำกับตรวจสอบเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนในกฎหมาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสาระของการกำกับตรวจสอบเสรีภาพในการสื่อสารในหลายประเทศ พบว่า อาจกระทำได้หลายรูปแบบ ซึ่งการกำกับตรวจสอบโดย “จริยธรรม” หรือหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของความประพฤติของมนุษย์ในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยอาจแสดงออกผ่านพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของบุคคล ก็เป็นมาตรการที่ใช้ทั่วไปในปัจจุบัน ซึ่งมีการนำมาใช้โดยกำหนดให้เป็นรูปธรรมเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำกับความประพฤติของบุคคลในแต่ละกลุ่มคน โดยกำหนดเป็นข้อควรปฏิบัติ (Do) ข้อห้ามปฏิบัติ (Do not) ตลอดจนมาตรการในการลงโทษกรณีฝ่าฝืนไว้แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มบุคคล โดยผ่าน “มาตรฐานจริยธรรม” นั้นเอง
2. ภายใต้หลักการที่เสรีภาพในการสื่อสารจำต้องกระทำด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบ ประกอบกับการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวรัฐจะสามารถกระทำได้ก็แต่เฉพาะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและเหตุผลความจำเป็นเพื่อเป็นการเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชนหรือ

ศีลธรรมอันดีเท่านั้น หลักการดังกล่าวส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการสื่อสารมิได้เป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์แต่ประการใด หากแต่เสรีภาพในการสื่อสารจะมีขอบเขตน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นและเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยจำเป็นต้องพิจารณาควบคู่กันกับกฎหมายที่รัฐสภาของแต่ละประเทศได้ตราออกมาเป็นสำคัญนั่นเอง

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 13.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวความคิดตลอดจนกลไกเกี่ยวกับการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้มาตรฐานจริยธรรมได้
2. อธิบายแนวความคิดตลอดจนกลไกเกี่ยวกับการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้กฎหมายได้

เรื่องที่ 13.3.1 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้ มาตรฐานจริยธรรม

โดยที่ “จริยธรรม” (Ethics) นั้น หมายความว่าถึงหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของความประพฤติของมนุษย์ในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยอาจแสดงออกผ่านพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของบุคคลนั่นเอง อย่างไรก็ตาม โดยที่จริยธรรมนั้นเป็นคำที่มีความหมายในเชิงนามธรรม ดังนั้นภายหลังจากจึงได้มีการกำหนดให้เป็นรูปธรรมเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำกับความประพฤติของบุคคลในแต่ละกลุ่มคน โดยกำหนดเป็นข้อควรปฏิบัติ (Do) ข้อห้ามปฏิบัติ (Do not) ตลอดจนมาตรการในการลงโทษกรณีฝ่าฝืน (Sanction) ไว้แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มบุคคล โดยผ่าน “มาตรฐานจริยธรรม” (Ethical Standard) ซึ่งกรณีการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรมในเอกสารนี้ หมายความว่าถึงการกำกับและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการสื่อสารทางการเมืองโดยผ่านกลไกที่กำหนดเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สื่อมวลชน และประชาชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้ "รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้นๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว" (มาตรา 76) ทั้งยังกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นไว้บังคับแก่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ รวมทั้งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้มาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวต้องครอบคลุมถึงการรักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ และต้องระบุให้ชัดเจนแจ้งชัดว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมใดมีลักษณะร้ายแรงอีกด้วย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ต้องจัดให้มีรับฟังความคิดเห็นของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีประกอบด้วย และเมื่อประกาศใช้บังคับแล้วให้ใช้บังคับแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีด้วย ทั้งนี้ ไม่ห้ามสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะรัฐมนตรีที่จะกำหนดจริยธรรมเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน แต่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว (มาตรา 219) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) รับผิดชอบการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลของหน่วยงานของรัฐร่วมกับองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลประเภทต่างๆ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 กันยายน 2559) ภายใต้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามที่

รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งนำมากำหนดค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรม (Core Values) ขึ้น เรียกว่า “หลัก
 ธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” (GG Framework) อันประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญและ
 10 หลักการย่อย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2018) ดังนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย

1.1 ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่าง
 ประหยัดเกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ต้องมีการลด
 ขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกและลดภาระค่าใช้จ่ายตลอดจนยกเลิก
 การกิจที่ล่าสมัยและไม่มีความจำเป็น

1.2 ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิง
 ยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตาม
 พันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่
 ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มี
 การจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผลและพัฒนา
 ปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.3 การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการ
 ได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจรวมถึง
 ตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความ
 หลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย

2.1 ความพร้อมรับในการตรวจสอบ (Accountability) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้อง
 สามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและ
 ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณให้โทษ
 ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

2.2 เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วย
 ความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้
 ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปได้โดยง่าย

2.3 หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย
 กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิ
 เสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ

2.4 ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน
 ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของ

บุคคลฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่นๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของ กลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

3. ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย

3.1 การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ต้องมี ความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

3.2 การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการ โอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาค ส่วนอื่นๆ ในสังคม

4. ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย

4.1 คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นอย่างดีอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการ เมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ (I AM READY) ได้แก่

- I - Integrity ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง
- A - Activeness ทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวกและมีจิตบริการ
- M - Morality มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม
- R - Responsiveness คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง
- E - Efficiency มุ่งเน้นประสิทธิภาพ
- A - Accountability ความพร้อมรับในการตรวจสอบ
- D - Democracy ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย
- Y - Yield มีผลงาน มุ่งเน้นผลงาน

จากหลักการดังกล่าว หน่วยงานของรัฐก็ได้นำแนวทางดังกล่าวมากำหนดและจัดทำเป็นประมวลจริยธรรมเพื่อใช้ในองค์กรของตน อาทิ กรณีของการกำกับ การสื่อสารทางการเมืองของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ประมวลจริยธรรมของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนจะต้องยึดมั่นในจริยธรรมและยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง (ข้อ 1) มีจิตสำนึกที่ดีและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (ข้อ 2) แยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่ง

หน้าที่และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน (ข้อ 3) ทั้งนี้ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัดและรวดเร็ว ไม่ถ่วงเวลาให้เนิ่นช้าและใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการดำเนินงานเพื่อการในหน้าที่และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้องทันการณ์และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง (ข้อ 7) อีกด้วย

สำหรับกรณีการกำกับการสื่อสารทางการเมืองของข้าราชการรัฐสภา นั้น ประมวลจริยธรรมของข้าราชการรัฐสภา กำหนดให้ข้าราชการรัฐสภาจะต้องรู้จักสามัคคี มีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ (ข้อ 6) จำต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม เป็นกลางทางการเมือง มีจิตให้บริการแก่สมาชิกรัฐสภาและบุคคลในวงงานรัฐสภาและประชาชนด้วยอัธยาศัยไมตรี โดยไม่เลือกปฏิบัติพร้อมให้บริการอยู่เสมอ (ข้อ 8) ตลอดจนกรณีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิกรัฐสภา บุคคลในวงงานรัฐสภาและประชาชนภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างครบถ้วน ถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง (ข้อ 9)

ส่วนกรณีการกำกับการสื่อสารทางการเมืองของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญนั้น ประมวลจริยธรรมของข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญกำหนดให้ข้าราชการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องยึดมั่นความเป็นอิสระและเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่หวั่นไหวต่อกระแสหรือแรงกดดันใดๆ (ข้อ 3) รักษาความลับ ระเบียบ ข้อบังคับและมรรยาทในการประชุมปรึกษาอย่างเคร่งครัด (ข้อ 4) จะต้องเคารพในมติและเหตุผลในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก (ข้อ 5) และระมัดระวังในการให้คำปรึกษาแก่บุคคลภายนอกในเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อ 6) และระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็นต่อสื่อมวลชนหรือสาธารณชนในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เสนอหรืออาจจะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย (ข้อ 7)

ซึ่งการกำหนดมาตรฐานจริยธรรมในลักษณะดังกล่าวยังปรากฏในประมวลจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกหลายประเภท ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นไปภายใต้หลักการเดียวกันหากแต่แตกต่างกันในรายละเอียดเล็กน้อยตามความเหมาะสมของแต่ละองค์กร อาทิ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประมวลจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการฝ่ายอัยการ ประมวลจริยธรรมของข้าราชการฝ่ายศาลปกครอง ประมวลจริยธรรมของข้าราชการกรุงเทพมหานครและบุคลากรกรุงเทพมหานคร ประมวลจริยธรรมของข้าราชการศาลยุติธรรม ข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ก.ถ.) และประมวลจริยธรรมของข้าราชการทหาร เป็นต้น

2. สื่อมวลชน

โดยที่สื่อมวลชนนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่มีกฎหมายรับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้เป็นการเฉพาะภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นผู้คอยควบคุมการดำเนินงานของรัฐ (Watchdog) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และอยู่ในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์และรายงานข้อมูลเหล่านั้นสู่ความรับรู้ของประชาชนเพื่อประโยชน์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะฉะนั้นการดำเนินการใดๆ ของสื่อมวลชนภายใต้บทบาทหน้าที่

ยอมก่อให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสังคมได้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินการภายใต้บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่ภายใต้กรอบเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญกำหนด จึงเป็นที่มาของการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนในหลายลักษณะขึ้นอยู่กับชนิดของสื่อ นั้น ๆ ภายใต้ “หลักการกำกับดูแลตนเอง” (Self-Regulation) ภายใต้ความสมัครใจ โดยใช้มาตรฐานจรรยาบรรณเป็นเครื่องมือ โดยมีระบบการรับเรื่องร้องเรียนและการตรวจสอบเนื้อหาสื่อที่เผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ และมีกระบวนการส่งเสริมการใช้จรรยาบรรณที่ถูกจริยธรรมอย่างต่อเนื่องอีกด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันสื่อมวลชนแต่ละประเภทจะมีการจัดทำมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพของตนขึ้นเป็นการเฉพาะก็ตาม หากแต่ล้วนแล้วแต่อยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญร่วมกันสี่ประการ กล่าวคือ การนำเสนอความจริง (Truthfulness) หลักความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) หลักความเป็นกลาง (Impartiality) และหลักความยุติธรรม (Fairness) เป็นหลัก โดยการกำกับดูแลตนเองนั้นจะอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานที่สำคัญ 10 ประการ (อุษา บีกิ้นส์ อังใน วนิดา แสงสารพันธ์, 2555: หน้า 75-76) กล่าวคือ

1. ระบบการกำกับดูแลที่เป็นสากล (Universality of the Self-Regulatory System) หมายถึง ระบบการควบคุมตนเองควรเป็นสากล เป็นที่ยอมรับของนักวิชาชีพ นักโฆษณา เอเยนซีและสื่อมวลชน โดยได้รับการสนับสนุนจากธุรกิจสื่อส่วนใหญ่เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น
2. การสนับสนุนทุนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Sustained and Effective Funding) คือการจัดตั้งกองทุนที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้วยความร่วมมือจากหลากหลายหน่วยงาน
3. ประสิทธิภาพและการบริหารทรัพยากร (Efficient and Resourced Administration) อันหมายถึง การบริหารจัดการควรเป็นอิสระจากองค์กรธุรกิจที่ให้ทุนเป็นการดำเนินงานต้องมีความน่าเชื่อถือต่อบุคคลภายนอก
4. กฎที่มีประสิทธิผลและเป็นสากล (Universal and Effective Codes) หมายความว่า มีการกำหนดจรรยาบรรณทางวิชาชีพซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
5. การให้คำแนะนำและให้ข้อมูล (Advice and Information) การจัดทำคู่มือ (Guidance Notes) ให้กับสมาชิกประกอบการดำเนินงาน
6. การจัดการเรื่องร้องเรียนที่มีประสิทธิผลและฉับไว (Prompt and Efficient Complaint Handling) คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับข้อร้องเรียนต้องเที่ยงตรง ฉับไวและมีประสิทธิภาพ ก็จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรได้
7. ความเป็นอิสระและมีการตัดสินที่เป็นกลาง (Independent and Impartial Adjudication) คือ คณะกรรมการพิจารณาข้อร้องเรียนควรเป็นกลางและปลอดจากการแทรกแซงของรัฐและองค์กรอื่น ๆ การทำงานต้องโปร่งใส รวดเร็วและตรวจสอบได้
8. การลงโทษที่เกิดผลอย่างแท้จริง (Effective Sanctions) กล่าวคือ มีการดำเนินงานกับผู้ฝ่าฝืนอย่างมีประสิทธิภาพและสื่อต่าง ๆ ให้ความร่วมมืออย่างดี

9. การตรวจสอบและแก้ไขเรื่องร้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Compliance and Monitoring) กล่าวคือ มีการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ อาจเป็นการตรวจสอบตามประเภทสื่อหรือตรวจสอบตามประเด็นปัญหา และ

10. อุตสาหกรรมสื่อมีประสิทธิภาพและผู้บริโภคตระหนักรู้เท่าทัน (Effective Industry and Consumer Awareness) อันหมายความว่าผู้บริโภครู้ว่าสามารถส่งข้อร้องเรียนไปยังช่องทางใดในขณะเดียวกันธุรกิจ ควรปฏิบัติตามจรรยาบรรณและขั้นตอนต่าง ๆ อย่างถูกต้องในขณะที่กำกับดูแลตนเอง

จากหลักการดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาจากประมวลจริยธรรมของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ พบว่ากรณีของการกำกับการสื่อสารทางการเมืองนั้น “จริยธรรมวิชาชีพของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย” ได้กำหนดให้นักข่าวนักหนังสือพิมพ์จะต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น (ข้อ 1) ให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใดๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว (ข้อ 2) ในการได้มาซึ่งข่าว ภาพ หรือข้อมูลอื่นใด มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น (ข้อ 3) จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะโดยไม่ชอบธรรม (ข้อ 5) และไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ (ข้อ 6)

สำหรับสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยนั้น ได้กำหนด “ข้อบังคับสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ พ.ศ. 2553” ไว้เป็นแนวปฏิบัติของสมาชิก โดยกรณีของการกำกับการสื่อสารทางการเมืองนั้น ในหมวด 2 ว่าด้วยจริยธรรมของวิทยุและโทรทัศน์ ได้กำหนดให้วิทยุและโทรทัศน์ต้องนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามหลักวัตถุประสงค์ภายใต้พื้นฐานความรู้และความถูกต้องครบถ้วน (ข้อ 5) วิทยุและโทรทัศน์ต้องนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์แห่งสาธารณะ และไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น (ข้อ 6) วิทยุและโทรทัศน์มีหน้าที่ปฏิบัติตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ (ข้อ 7) ดังนี้

1. ต้องนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องแก่สาธารณะชนตามหลักวัตถุประสงค์ ด้วยความถูกต้องเที่ยงตรง แม่นยำ และครบถ้วน ด้วยความเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ 4 ได้แก่ จันทาคติ โทษาคติ ภัยาคติ และ โมหาคติ

2. หากมีการอ้างอิง หรือคัดลอกข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลอื่น ต้องแจ้งที่มาของข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอหรือเผยแพร่ดังกล่าว

3. ต้องปกปิดชื่อตัว ชื่อสกุล รูปร่าง ลักษณะ และสถานะของแหล่งข่าว รวมทั้งข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำคัญที่แหล่งข่าวประสงค์ให้ปกปิด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากแหล่งข่าว และเห็นได้อย่างชัดเจนแจ้งว่า การเปิดเผยดังกล่าวไม่เป็นอันตรายต่อแหล่งข่าว

4. การนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่เกิดความผิดพลาด ต้องดำเนินการแก้ไขความผิดพลาดโดยทันที พร้อมทั้งขออภัยในความผิดพลาดดังกล่าว

5. การนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์และโศกนาฏกรรมแก่ผู้ที่ตกเป็นข่าว

6. การนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงประโยชน์แห่งสาธารณะ

7. การแสดงความคิดเห็น หรือการวิจารณ์ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกพาดพิง และต้องแยกแยะให้ชัดเจนว่า เป็นข้อเท็จจริงหรือเป็นการแสดงความคิดเห็น โดยต้องแจ้งให้ทราบว่า เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือการวิจารณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพข่าวนั้น การแสดงความคิดเห็นพึงกระทำโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่มีพันธะกรณีอื่นใด นอกจากมุ่งปฏิบัติหน้าที่เพื่อสาธารณชน โดยไม่ยอมให้อิทธิพลอื่นใดมาครอบงำความคิดเห็น

8. ต้องแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

9. ต้องไม่นำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยมีการประกาศโฆษณาที่แอบแฝงมาพร้อมกับข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องจนทำให้ประชาชนหลงเชื่อในความเป็นข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

10. ต้องระมัดระวังไม่นำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ตนเองหรือพวกพ้องมีผลประโยชน์ทับซ้อน หากผู้ประกอบวิชาชีพข่าวมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องต้องแจ้งหรือรายงานพร้อมกับการนำเสนอหรือเผยแพร่ดังกล่าวทันที

11. ต้องระมัดระวังการนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตแห่งขนบธรรมเนียม ประเพณี ศีลธรรมอันดีงามของประชาชน มิให้ประชาชนหลงเชื่อในสิ่งเท็จมลาย และไม่เป็นเครื่องมือในการนำเสนอหรือเผยแพร่สิ่งที่เป็นภัยต่อสังคม หรือกระทบต่อสาธารณะ

ส่วนกรณีของผู้ประกอบวิชาชีพข่าวนั้น หมวดที่ 8 ว่าด้วยจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพข่าว ได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพข่าวต้องไม่อดอ้างตำแหน่งหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพข่าว หรือตำแหน่งหน้าที่อื่นเพื่อเรียกร้องประโยชน์ที่ไม่ชอบธรรม (ข้อ 8) ต้องไม่รับอามิสสินจ้าง หรือผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใด อันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างถูกต้องรอบด้าน (ข้อ 9) ต้องไม่ประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพ หรือดำเนินธุรกิจ หรือประพฤติดนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดี หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของผู้ประกอบวิชาชีพข่าว (ข้อ 10) ทั้งนี้การได้มาหรือการนำเสนอหรือการเผยแพร่ข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องพึงใช้วิธีการที่สุภาพ ซื่อสัตย์ หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ หรือมีความหมายที่ดูถูกเหยียดหยามผู้อื่น (ข้อ 11) และพึงไม่รับตำแหน่งหน้าที่ หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ อันขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ถูกต้องครบถ้วน หรือเพื่อให้บุคคลใด ๆ ได้รับความเสียหาย (ข้อ 12)

สำหรับกรณีของสื่อออนไลน์นั้น ปัจจุบัน “สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์” ได้กำหนด “แนวปฏิบัติในการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสมาชิกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ พ.ศ. 2555” เพื่อกำกับดูแลและส่งเสริมให้มีการนำข่าวที่ผลิตโดยสมาชิกไปใช้อย่างเหมาะสมและถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งยกระดับธุรกิจและ

มาตรฐานการนำเสนอข่าวออนไลน์ให้เป็นที่ยอมรับต่อสาธารณชน โดยจัดทำแนวปฏิบัติในการนำเสนอข่าว และภาพข่าวของสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ที่กำหนดให้สมาชิกพึงยึดมั่นและปฏิบัติตามข้อบังคับว่าด้วย จริยธรรมแห่งวิชาชีพของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติและสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยโดย เครื่องครัด (ข้อ 3) เนื่องจากการนำเสนอข่าวหรือภาพข่าวผ่านเว็บไซต์ของสมาชิกสามารถกระทำได้ ตลอดเวลา ดังนั้นสมาชิกพึงใช้วิจารณญาณอย่างเต็มที่ในการนำเสนอข่าวและภาพข่าวต่างๆ ด้วยความ ระมัดระวังเพื่อมิให้นำไปสู่ความขัดแย้งและเสียหายอย่างรุนแรงขึ้นในสังคม (ข้อ 6) อีกทั้งได้กำหนด บทลงโทษกรณีการไม่ปฏิบัติตามแนวปฏิบัตินี้ที่อาจนำไปสู่การฟื้นสมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงได้อีก ด้วย

3. ประชาชน

โดยที่จริยธรรมนั้น หมายความว่าถึงหลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของความประพฤติของ มนุษย์ในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยอาจแสดงออกผ่านพฤติกรรมการประพฤติปฏิบัติของบุคคล โดยผ่านการกำหนดอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการกำกับความประพฤติของบุคคลในแต่ละ กลุ่มคนผ่าน “มาตรฐานจริยธรรม” (Ethical Standard) ดังนั้นกรณีจริยธรรมของการกำกับการสื่อสารทาง การเมืองของประชาชนนี้ จึงย่อมหมายความถึงประชาชนที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มบุคคลในลักษณะต่าง ๆ เช่น สมาคมหอการค้าไทย สมาคมธนาคารไทย สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย เป็นต้น ซึ่งต่างได้มีการ กำหนดมาตรฐานจริยธรรมที่เหมาะสมกับหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ไว้เป็นการเฉพาะ เช่น กรณี จรรยาบรรณในการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ของบริษัทหลักทรัพย์ที่เป็นสมาชิกของสมาคมบริษัท หลักทรัพย์ไทย โดยสมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย ที่กำหนดให้สมาชิกต้องไม่เผยแพร่ข่าวลือซึ่งไม่มี ข้อเท็จจริงสนับสนุนเพื่อไม่ให้ลูกค้าเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนจนอาจส่งผลกระทบต่อระบบการซื้อขาย โดยรวม หรือกรณีของจรรยาบรรณธนาคาร (Banking Industry Code of Conduct) โดยสมาคมธนาคารไทย ที่กำหนดให้ธนาคารไทยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ของหน่วยงานของรัฐและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงนโยบายต่อต้านและป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน นโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการฟอก เงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายและจะต้องปฏิบัติหน้าที่เยี่ยงผู้ประกอบการ วิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและความระมัดระวังรอบคอบ โดยต้องเก็บรักษาความลับและ ไม่ใช้ข้อมูลภายในหรือข้อมูลอันเป็นความลับเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางที่มีขอบเขตตนเองหรือผู้อื่น ทั้งนี้ การสื่อสาร แดงการณ หรือการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับธนาคารหรือธุรกิจของธนาคารและลูกค้าจะต้องมี ความถูกต้องเหมาะสม โดยการกระทำดังกล่าวต่อสื่อมวลชน โดยบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ให้ ข้อมูลในนามของธนาคารเท่านั้น นอกจากนี้เพื่อให้การดำเนินการตามจรรยาบรรณเกิดประสิทธิภาพ ยัง กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์จะต้องจัดให้มีการดำเนินการทางวินัยกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎเกณฑ์ตาม ความเหมาะสมของผลกระทบและลักษณะของการกระทำความคิดและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายโดยไม่มีกรณี

เลือกปฏิบัติ อีกทั้งกำหนดให้มีช่องทางในการแจ้งเบาะแสหรือรายงานข้อสงสัยเกี่ยวกับความซื่อสัตย์หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 13.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.3.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.3 เรื่องที่ 13.3.1

เรื่องที่ 13.3.2 การกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองภายใต้กฎหมาย

โดยที่การสื่อสารทางการเมืองเป็นการสื่อสารภายใต้เสรีภาพในการสื่อสารที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดรับรองไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประกอบกับหลักเกณฑ์ที่ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองข้างต้น พบว่าได้รับรองให้บุคคลทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีไม่ว่าจะเป็นไปในรูปการพูด การเขียน หรือการพิมพ์ ศิลปะ หรือการสื่อสารอย่างอื่น ทั้งนี้ โดยที่เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้ หมายรวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา การรับและการแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นทุกชนิดโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็นดังกล่าวต้องกระทำด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งนี้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นสามารถกระทำได้ก็แต่เฉพาะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายและเหตุผลความจำเป็นเพื่อเป็นการเคารพในสิทธิหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชนหรือศีลธรรมอันดีเท่านั้น หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองมิได้รับรองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยโดยปราศจากเงื่อนไขแต่อย่างใด ตรงกันข้าม กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองได้กำหนดขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันมีผลเป็นการจำกัดการใช้เสรีภาพของไว้ภายใต้เหตุผลความจำเป็นหลายประการ ส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมิได้เป็นเสรีภาพที่สมบูรณ์แต่ประการใด หากแต่การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีขอบเขตมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็นและเงื่อนไขของแต่ละประเทศที่ได้กำหนดเอาไว้ โดยต้องพิจารณาควบคู่กันกับกฎหมายที่รัฐสภาของแต่ละประเทศได้ตราออกมาเป็นสำคัญ อันส่งผลให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายแห่งรัฐนั้นกำหนดขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับตรวจสอบการสื่อสารทางการเมืองที่สำคัญ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540

โดยที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลไว้หลายประการ หนึ่งในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนคือ สิทธิในการรับรู้ (Right to Know) ของประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ เนื่องจากประชาชนย่อมไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่หากปราศจากสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม แม้อกฎหมายนี้จะป็นกฎหมายที่กำหนดรองรับสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก็ตาม หากแต่ภายใต้เงื่อนไขของมาตรา 56 ของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขอันเป็นการยกเว้นสิทธิในการรับรู้เอาไว้ โดยกำหนดให้ในกรณีที่มีการเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความ

คุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล รัฐหรือหน่วยงานของรัฐย่อมมีอำนาจในการที่จะไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ ทั้งนี้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขเพื่อการนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 แล้วพบว่า เงื่อนไขการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรองสองฉบับ ดังนี้

1.1 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544

กฎหมายได้กำหนดให้รัฐมีอำนาจในการตราระเบียบปฏิบัติเพื่อให้เกิดความชัดเจนแก่ส่วนราชการที่เก็บรักษาข้อมูลเพื่อทราบว่าจะข้อมูลข่าวสารของราชการจะเปิดเผยต่อบุคคลใดได้หรือไม่ภายใต้เงื่อนไขเช่นใด ทั้งยังกำหนดวิธีการรักษามิให้ข้อมูลรั่วไหลเพื่อให้หน่วยงานของรัฐกำหนดวิธีการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารนั้นอีกด้วย (มาตรา 16) ซึ่งปัจจุบันได้มีการตราระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 ขึ้นใช้บังคับ และเนื้อหาของระเบียบนี้มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของทางราชการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้อำนาจกับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐมีอำนาจในการกำหนดชั้นความลับแก่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่เป็นข้อมูลข่าวสารลับ โดยแบ่งชั้นความลับเป็นสามชั้น (ข้อ 12 - ข้อ 15) กล่าวคือ

(1) ลับที่สุด (Top Secret) หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารลับซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด

(2) ลับมาก (Secret) หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารลับซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรง

(3) ลับ (Confidential) ข้อมูลข่าวสารลับซึ่งหากเปิดเผยทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์แห่งรัฐ

เมื่อพิจารณาจากความหมายของข้อมูลทั้งสามประเภทแล้วพบว่า การพิจารณาจัดชั้นความลับของข้อมูลนั้นว่าเป็นลำดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความเสียหายต่อประโยชน์แห่งรัฐเป็นสำคัญ ซึ่งคำว่า “ประโยชน์แห่งรัฐ” ในที่นี้ หมายความว่า การดำเนินงานของรัฐที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของเอกชนประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความมั่นคงของรัฐที่เกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศหรือระหว่างประเทศ การป้องกันประเทศ เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นเกณฑ์

1.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2552

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ.2552 เป็นกฎหมายที่วางแนวทางปฏิบัติในการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับบุคคล เอกสาร สถานที่ ซึ่งใช้ประกอบกับระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 ที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการรักษาข้อมูลข่าวสารที่เป็นเอกสารมิให้รั่วไหล โดยกำหนดให้ “การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” หมายความว่า มาตรการและการดำเนินการที่กำหนดขึ้นเพื่อพิทักษ์รักษาและคุ้มครองป้องกันสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการ ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดินให้พ้นจากการรั่วไหลการจารกรรม การก่อวินาศ

กรรมการบ่อนทำลาย การก่อการร้าย การกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐและการกระทำอื่นใดที่เป็น การเปิดเผยสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการ โดยได้กำหนดคุ้มครองข้อมูลที่เป็นความลับของทางราชการตามลำดับชั้นความลับ (ข้อ 15-ข้อ 17) ดังนี้

(1) ลับที่สุด (Top Secret) หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญที่สุดเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสารวัตถุ สถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด

(2) ลับมาก (Secret) หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญมากเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสารวัตถุ สถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรง

(3) ลับ (Confidential) หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสารวัตถุสถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐ

ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายลำดับรองทั้งสองฉบับข้างต้นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 จึงได้กำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ครอบครองข้อมูลที่เป็นความลับดังกล่าวไว้ กล่าวคือ ในกรณีที่การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดแม้จะเข้าข่ายต้องมีความรับผิดชอบตามกฎหมายใดให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ต้องรับผิดชอบหากเป็นการกระทำโดยสุจริตและเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ.2544 และหากเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตามที่กำหนดในกฎหมายได้มีคำสั่งให้เปิดเผยเป็นการทั่วไปหรือเฉพาะแก่บุคคลใดเพื่อประโยชน์อันสำคัญยิ่งกว่าที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะหรือชีวิต ร่างกาย สุขภาพหรือประโยชน์อื่นของบุคคลและคำสั่งนั้นได้กระทำโดยสมควรแก่เหตุ ในกรณีนี้เจ้าหน้าที่จะมีการกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นตามความเหมาะสมก็ได้ (มาตรา 20) ซึ่งหากมีบุคคลใดฝ่าฝืนเงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่กำหนดขึ้นย่อมต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนด คือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 41) อย่างไรก็ตามแม้เจ้าหน้าที่จะได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการเปิดเผยข้อมูลที่กำหนดในระเบียบดังกล่าวแล้ว หากเกิดความเสียหายจากการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวขึ้น กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการยังกำหนดให้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกรณีนี้ย่อมไม่เป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐพ้นจากความรับผิดชอบตามกฎหมายหากจะพึงมีในกรณีดังกล่าวอีกด้วย

2. พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560

กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นภายใต้เหตุผลเพื่อกำหนดมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการและการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันและหากมีผู้กระทำความผิดด้วยประการใดๆ ให้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่สามารถทำงานตามคำสั่งที่กำหนดไว้หรือทำให้การทำงานผิดพลาดไปจากคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือใช้วิธีการใดๆ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไขหรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่นในระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบหรือใช้ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจารย่อมก่อให้เกิดความเสียหาย มีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐรวมทั้งความสงบสุขและศีลธรรมอันดีของประชาชนอีกด้วย และเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พบว่าเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดให้การกระทำที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นความผิดพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นๆ ไว้อย่างชัดเจนในหลายฐานความผิด กล่าวคือ ความผิดฐานเปิดเผยมาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะโดยมิชอบ การดักจับข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ การทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ การกระทำเพื่อให้งานการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นไม่สามารถทำงานตามปกติได้ การส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์รบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข การจำหน่ายชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ซึ่งแต่ละฐานความผิดได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการจัดตั้ง “กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม” ขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การอุดมศึกษา การสถิติ และราชการอื่น ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนด (พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2560; มาตรา 21/1) ทั้งนี้ ภายใต้เหตุผลที่ว่า เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม ฐานความรู้ และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจต่างมีความต้องการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพของการให้บริการ แต่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีขอบเขตอำนาจหน้าที่จำกัดเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบสื่อสาร ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อรองรับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่มีการขับเคลื่อน โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นต้องมีหน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่บูรณาการกลไกต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อภาพรวมของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเน้นให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าไปมีบทบาทในทุกภาคส่วน ดังนั้นเพื่อให้มีกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมถึงเรื่องดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและ

สังคม จึงต้องดำเนินการปรับโครงสร้างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากขึ้น และเปลี่ยนชื่อเป็นกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นภารกิจในการกำหนดมาตรฐานและความปลอดภัยไซเบอร์ รวมทั้งการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศ ประกอบกับ โดยที่กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีบทบัญญัติบางประการที่ไม่เหมาะสมต่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความซับซ้อนมากขึ้นตามพัฒนาการทางเทคโนโลยีซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้รักษาการตามกฎหมาย การกำหนดฐานความผิดขึ้นใหม่ และการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดเดิม รวมทั้งกำหนดบทลงโทษของความผิดดังกล่าว ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเสียใหม่ดังปรากฏใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 โดยเอกสารนี้จะนำเสนอเฉพาะกรณีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้สำหรับการกระทำความผิดนั้น ๆ ด้วย โดยมีฐานความผิดที่นำมาพิจารณาสองมาตรา ดังนี้

2.1 ความผิดสำหรับผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ หรือผู้เผยแพร่หรือส่งต่อ

“มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิด

ความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ โครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1)(2) (2) หรือ (4)

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

โดยที่กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เป็นความผิดพร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดนั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน เพราะฉะนั้นการกระทำความผิดทางอาญาตามกฎหมายนี้ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่มีการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือจึงจำต้องพิจารณาจากองค์ประกอบความผิดสำหรับความผิดนั้นๆ ตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปประกอบกัน และเมื่อพิจารณาจากมาตรา 14 พบว่ากรณีที่เกี่ยวข้องเสรีภาพของสื่อมวลชน อาจเกิดได้ในฐานความผิดดังนี้

2.1.1 ความผิดฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่ง “ข้อมูลคอมพิวเตอร์” ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน โดยมีเจตนาทุจริตหรือหลอกลวง ซึ่งความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่กำหนดบทลงโทษสำหรับ “ผู้ลงมือกระทำความผิด” โดยข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ต้องห้าม คือ “ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือนหรือปลอม” ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนนั่นเอง ซึ่งหมายความถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนั้นจะทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ตาม โดยกฎหมายกำหนดให้การกระทำที่จะเป็นความผิดในลักษณะดังกล่าว ต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนในวงกว้าง อันมิใช่ความเสียหายต่อบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กรณีที่ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวเป็นบุคคลหนึ่งบุคคลหรือมิใช่ความเสียหายต่อประชาชน กฎหมายได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดยังคงต้องรับผิดชอบตามกฎหมายเช่นกัน หากแต่ความรับผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งหมายความว่า หากผู้เสียหายไม่ใส่ใจเอาความก็สามารถยุติคดีได้นั่นเอง

2.1.2 นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อ “การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ” หรือ “ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน” ซึ่งความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่กำหนดบทลงโทษสำหรับ “ผู้ลงมือกระทำความผิด” โดยข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ต้องห้ามคือข้อมูล “เป็นเท็จ” ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนนั่นเอง โดยนั้นที่ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่กระทบต่อความมั่นคงของปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

2.1.3 ความผิดฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่กำหนดบทลงโทษสำหรับ “ผู้ลงมือกระทำความผิด” โดยข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ต้องห้ามคือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร” หรือ “ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญาแล้ว พบว่าความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรคือความผิดตามลักษณะ 1 ในหมวดที่ 1-4 ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 135 ส่วนความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญาคือ ความผิดตาม ลักษณะ 1/1 โดยกำหนดไว้ในมาตรา

135/1 ถึงมาตรา 135/4 ซึ่งข้อมหมายความว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 นี้เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ด้วยข้อมูลอันเป็นความผิดลักษณะดังกล่าว อันส่งผลให้ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ในฐานะความผิดนี้มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในฐานะความผิดดังกล่าวด้วย

2.1.4 ความผิดฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามก และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ซึ่งความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่กำหนดบทลงโทษสำหรับ “ผู้ลงมือกระทำความผิด” โดยข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ต้องห้ามคือข้อมูลที่ “มีลักษณะอันลามก” และข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ซึ่งคำว่า “ลามก” นั้นมีสองลักษณะ (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ์, 2547: หน้า 380) คือ Pornography อันหมายความว่า การแสดงพฤติกรรมทางเพศไม่ว่าจะเป็นการเขียนหรือภาพที่นำไปสู่การตื่นเต้นทางเพศหรือช่วยุกามรมณ์หรือทำให้เกิดกำหนด กับ Obscenity อันหมายความว่า สิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกอันน่ารังเกียจ เช่น แสดงถ้อยคำหรือวัตถุสิ่งของทางเพศในลักษณะที่หยาบช้าน่าเกลียด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2531, 3213/2526, 2875/2531)

2.1.5 ความผิดฐานเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

ข้อสังเกตของความรับผิดตามมาตรา 14 นี้คือ กรณีความรับผิดตามข้อ 1-4 นั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ต้องรับผิดคือ “ผู้นำเข้า” ซึ่งหมายความว่า การนำข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือโปรแกรมซอฟต์แวร์ต่างๆ เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ส่วนกรณีความรับผิดตามข้อ 5 นั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ต้องรับผิดต่อ “ผู้เผยแพร่” หรือ “ผู้ส่งต่อ” ข้อมูลคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นความผิดเท่านั้น โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2 ความผิดสำหรับ “ผู้ให้บริการ”

“มาตรา 15 ผู้ให้บริการผู้ใดให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามมาตรา 14

ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับ การทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์

ถ้าผู้ให้บริการพิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามวรรคสอง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 15 พบว่าเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายกำหนดให้ “ผู้ให้บริการ” แม้มิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิด แต่หากผู้ให้บริการ ซึ่งหมายความถึงผู้ที่ให้บริการแก่บุคคลอื่นในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตหรือให้สามารถติดต่อถึงกันโดยประการอื่นโดยผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในนามของตนเองหรือในนามหรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นและยังหมายความรวมถึงผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นที่มีการกระทำในลักษณะของการให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ผู้ให้บริการนั้นจะต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ลงมือกระทำความผิดเช่นกัน โดยการกระทำอันเป็นความผิดตามมาตรา 14 นั้น ได้แก่ การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนหรือข้อมูลอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยมิเจตนาทุจริตหรือหลอกลวง หรือการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดอันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ หรือแม้มิได้เป็นผู้กระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว หากแต่ผู้ให้บริการมีการกระทำที่เป็นการเผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยผู้ให้บริการปล่อยให้มีการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นความผิดในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ย่อมถือได้ว่าเป็นการให้ความร่วมมือ ยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา 14 แล้ว และเพื่อให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมมีหน้าที่ในการออกประกาศกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลาย ตลอดจนการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องอีกด้วย และในกรณีที่ผู้ให้บริการสามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนเกี่ยวกับการแจ้งเตือน การระงับการทำให้แพร่หลาย ตลอดจนการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ตามที่รัฐมนตรีได้ประกาศแล้ว กรณีนี้แม้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้ให้บริการก็ไม่ต้องรับโทษ

อย่างไรก็ตาม การกระทำความผิดข้างต้นจะเป็นการกระทำที่ต้องรับโทษทางอาญาตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่เพียงใดนั้น จำต้องพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดนั้นมี “เจตนา” ในการกระทำความผิดหรือไม่ กล่าวคือ ผู้กระทำรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและต้องรู้ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบความผิดนั้นประกอบด้วย โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.3 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รักษาการตามกฎหมายนี้คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแต่งตั้ง โดยกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือในกรณีที่มีการร้องขอเมื่อมีการกระทำที่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่งอย่างใดเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิดดังต่อไปนี้

1. มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใดที่อยู่ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้

2. เรียกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

3. สั่งให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการที่ต้องเก็บตามมาตรา 26 หรือที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของผู้ให้บริการให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

4. ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ จากระบบคอมพิวเตอร์ที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่ระบบคอมพิวเตอร์นั้นยังมีได้อยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจการของเจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเกินความจำเป็นอีกด้วย

5. สั่งให้บุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

6. ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้

7. ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการถอดรหัสลับดังกล่าว

8. ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์เท่าที่จำเป็นเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการทราบรายละเอียดแห่งความผิดและผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สามารถยึดหรืออายัดได้ไม่เกิน 30 วัน หากแต่ในกรณีจำเป็นที่จะต้องยึดหรืออายัดไว้นานกว่านั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอขยายเวลายึดหรืออายัดได้ ซึ่งศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาครั้งเดียวหรือ

หลายครั้งรวมกันได้อีกไม่เกิน 60 วัน และเมื่อหมดความจำเป็นที่จะต้องยึดหรืออายัดหรือครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องส่งคืนระบบคอมพิวเตอร์ที่ยึดหรือถอนการอายัดโดยพลันอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ข้างต้นแล้ว กรณีเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวน กฎหมายกำหนดให้บรรดาการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญาต่อกฎหมายอื่น ซึ่งเป็นกรณีที่ได้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นองค์ประกอบหรือเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำความผิด หรือการกระทำความผิดดังกล่าวมีข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายอื่นด้วยแล้ว กรณีนี้พนักงานสอบสวนอาจร้องขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ดำเนินการตามอย่างหนึ่งอย่างใดเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดและหาตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าวข้างต้นได้ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้อาจดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้วแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไปได้อีกด้วย ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้รับการร้องขอจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้แล้ว จะต้องรีบดำเนินการตามคำร้องโดยไม่ชักช้า ซึ่งต้องไม่เกิน 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ หรือภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดซึ่งจะต้องไม่น้อยกว่า 7 วันและไม่เกิน 15 วันอีกด้วย

ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจตามข้อ (4) (5) (6) (7) และ (8) นั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังกล่าวได้ (มาตรา 19) โดยคำร้องต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดกระทำหรือกำลังจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เหตุที่ต้องใช้อำนาจ ลักษณะของการกระทำความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิดเท่าที่สามารถจะระบุได้ ประกอบคำร้องด้วยในการพิจารณาคำร้องให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าวโดยเร็ว และเมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ก่อนดำเนินการตามคำสั่งของศาล พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องส่งสำเนาบันทึกเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องใช้อำนาจดังกล่าวในข้อ (4) (5) (6) (7) และ (8) มอบให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองระบบคอมพิวเตอร์นั้นไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ ณ ที่นั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งมอบสำเนาบันทึกนั้นให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ที่จะต้องส่งสำเนาบันทึกรายละเอียดการดำเนินการและเหตุผลแห่งการดำเนินการให้ศาลที่มีเขตอำนาจภายใน 28 ชั่วโมงนับแต่เวลาลงมือดำเนินการเพื่อเป็นหลักฐานอีกด้วย

นอกจากนี้ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามกฎหมายนี้ หรือเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรแห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่นซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้หรือเจ้าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอาญาได้ร้องขอ

พนักงานเจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีมีอำนาจในการยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้มีคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายหรือลบข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นออกจากระบบคอมพิวเตอร์ได้ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจก่อนที่จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีได้ แต่ทั้งนี้จะต้องรายงานให้รัฐมนตรีทราบโดยเร็วเช่นกัน (มาตรา 20) ซึ่งการดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าวนี้ กฎหมายกำหนดให้กรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ดำเนินการตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลข้างต้น บุคคลดังกล่าวต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาทและปรับรายวันอีกไม่เกินวันละ 5,000 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้องต่อไป (มาตรา 27)

2.4 โทษ

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดในมาตรา 14 15 และมาตรา 16 พบว่าเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้มีโทษทางอาญา ซึ่งการกระทำความผิดตามมาตรา 14 นั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้น โดยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนกรณีการกระทำผิดโดยผู้ให้บริการตามมาตรา 15 นั้นกฎหมายกำหนดให้รับโทษเท่ากันกับผู้กระทำความผิดในมาตรา 14 คือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับเช่นกัน ส่วนกรณีความผิดตามมาตรา 16 กฎหมายกำหนดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท อย่างไรก็ตาม โดยที่การกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 นี้จึงมีสถานะเป็น **“กฎหมายพิเศษ”** ที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำผิดที่มีโทษทางอาญาโดยยึดโยงกับฐานความผิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาที่เป็นกฎหมายทั่วไป เพราะฉะนั้น การกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามกฎหมายนี้จึงมีผลเป็นการกระทำผิด **“กรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท”** ซึ่งย่อมาหมายความว่าผู้กระทำความผิดนั้นได้กระทำความผิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายทุกบททั้งบทเบาและบทหนัก หากแต่โทษที่ลงต่อกรกระทำนั้นเป็นการกำหนดโทษโดยใช้โทษของบทหนักที่สุด (มาตรา 90) ทั้งนี้ เนื่องจากโทษตามกฎหมายที่เป็นบทเบา นั้นย่อมซ้อนทับไปกับบทหนักแล้ว ซึ่งมีได้หมายความว่าผู้กระทำไม่ได้กระทำความผิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นบทเบาแต่อย่างใด (ทวิเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2547, หน้า 202) และกรณีเช่นนี้ย่อมมิใช่เป็นการกระทำผิดตามกฎหมายเฉพาะ ซึ่งมีผลยกเว้นกฎหมายทั่วไปแต่อย่างใด ซึ่งหมายความว่าหากการกระทำผิดนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายเฉพาะ ศาลก็ย่อมจะต้องลงโทษตามกฎหมายเฉพาะ ไม่ว่าจะบทกฎหมายเฉพาะนั้นจะมีโทษเบาหรือหนักกว่าบททั่วไปหรือไม่ซึ่งส่งผลให้หากมีการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตรงกับฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดโทษไว้สูงกว่า ผู้กระทำความผิดย่อมต้องได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นบทหนักตามหลักการดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม โดยที่ลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่จะมีผลเกิดขึ้นโดยไม่มีเขตแดน (Borderless) โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่ว่าจะส่ง ณ ที่แห่งใดในโลกก็จะส่งผลที่สามารถเปิดระบบคอมพิวเตอร์ได้ทั่วโลก จึงถือว่าเป็นอาชญากรรมที่ไร้พรมแดน ดังนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดความรับผิดทางอาญาภายใต้หลักดินแดนขึ้นเป็นการเฉพาะในกฎหมายนี้ (มาตรา 17) โดยกำหนดให้แม้ว่าการกระทำความผิดตามกฎหมายนี้จะเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นคนไทยและรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษแล้วผู้กระทำความผิดก็ต้องรับโทษในประเทศไทย หรือกรณีที่มีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายนี้จะเป็นคนต่างด้าวก็ตาม หากแต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าความเสียหายนั้น รัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ กรณีนี้ผู้กระทำความผิดก็ยังคงต้องรับโทษในประเทศไทยเช่นกัน

3. พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2475

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. 2475 เป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนฉบับหนึ่งที่มีผลใช้บังคับมาเป็นเวลายาวนาน หากแต่เป็นกฎหมายพิเศษที่จะมีการใช้บังคับเฉพาะกรณีประเทศตกอยู่ในภาวะไม่ปกติเท่านั้น โดยการประกาศใช้กฏอัยการศึกนั้นเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

“มาตรา 188 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฏอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฏอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการริบคว่นเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารยอมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฏอัยการศึก”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 188 ประกอบกับพระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2475 พบว่ากฎหมายกำหนดเงื่อนไขของการประกาศใช้กฏอัยการศึกไว้สองกรณี กล่าวคือ

1. กรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัยซึ่งจะมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร (มาตรา 2) อันเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยการมีพระบรมราชโองการประกาศให้ใช้กฏอัยการศึก โดยอาจประกาศให้ใช้กฏอัยการศึกษาทุกมาตราหรือเพียงบางมาตราก็ได้ และมีอำนาจในการประกาศใช้กฏอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรก็ได้เช่นกัน และเมื่อมีการประกาศกฏอัยการศึกแล้ว บรรดาข้อความหรือตัวบทกฎหมายใด ๆ ที่มีเนื้อหาขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของกฏอัยการศึก กฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับใช้กฏอัยการศึกแทน

2. กรณีมีเหตุสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ ที่แห่งใด (มาตรา 4) กรณีนี้เป็นอำนาจของผู้บัญชาการทหาร ณ ที่แห่งนั้นซึ่งมีกำลังอยู่ไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันหรือเป็นผู้บังคับบัญชาในป้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารเป็นผู้มีอำนาจประกาศ โดยให้มีผลเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นเท่านั้น อย่างไรก็ตามกฎหมายกำหนดให้เมื่อประกาศแล้วจะต้องรีบรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด

อย่างไรก็ตามไม่ว่าการประกาศใช้กฎอัยการศึกจะเป็นการประกาศตามข้อหนึ่งหรือข้อสองข้างต้นก็ตาม หากแต่กฎหมายกำหนดให้การประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกนั้นต้องดำเนินการภายใต้พระบรมราชโองการเสมอ (มาตรา 5) และเมื่อมีการประกาศใช้กฎอัยการศึกในท้องที่ใดหรือทั่วราชอาณาจักรแล้วส่งผลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือกว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในการใช้กำลังทหารเพื่อการระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร (มาตรา 6) โดยมีอำนาจเต็มในการการตรวจค้น การเกณฑ์ การห้าม การยึด การเข้าอาศัย การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ ตลอดจนอำนาจในการจับไล่ได้ โดยกรณีเจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนนั้นจะเป็นกรณีของอำนาจดังต่อไปนี้

1. อำนาจในการตรวจค้น (มาตรา 9) กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจในการตรวจค้นในเรื่องดังนี้ คือ การตรวจค้นบรรดาสิ่งซึ่งจะเกณฑ์ หรือต้องห้าม หรือต้องยึด หรือจะต้องเข้าอาศัย หรือมีไว้ในครอบครองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งมีอำนาจที่จะตรวจค้นได้ไม่ว่าที่ตัวบุคคล ในยานพาหนะ เคหะสถาน สิ่งปลูกสร้าง หรือที่ใด ๆ และไม่ว่าเวลาใด ๆ ทั้งสิ้น การตรวจข่าวสาร จดหมาย โทรเลข หีบ ห่อ หรือสิ่งอื่นใดที่ส่งหรือมีไปมาถึงกันในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และการตรวจหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพโฆษณา บทหรือคำประพันธ์

2. อำนาจในการห้าม (มาตรา 11) กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจในการห้ามในเรื่องดังนี้ ห้ามมั่วสุมประชุมกัน ห้ามออก จำหน่าย จ่ายหรือแจก ซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ภาพบทหรือคำประพันธ์ ห้ามโฆษณา แสดงมหรสพ รับหรือส่งซึ่งวิทยุ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ห้ามใช้ทางสาธารณะเพื่อการจราจรไม่ว่าจะเป็นทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศ รวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่มีรถเดินด้วย ห้ามมีหรือใช้เครื่องมือสื่อสารหรืออาวุธ เครื่องอุปกรณ์ของอาวุธ และเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สิน หรือที่อาจนำไปใช้ทำเป็นเคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้ ห้ามบุคคลออกนอกเคหะสถานภายในระหว่างระยะเวลาที่กำหนด ห้ามบุคคลเข้าไปหรืออาศัยอยู่ในเขตท้องที่ใดซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อการยุทธ การระงับปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยและเมื่อได้ประกาศห้ามเมื่อใดแล้ว ให้ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตนั้นออกไปจากเขตนั้นภายในกำหนดเวลาที่ได้ประกาศกำหนด และการห้ามบุคคลกระทำหรือมีซึ่งกิจการหรือสิ่งอื่นใดได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้กำหนดไว้ว่าควรต้องห้ามในเวลาที่ได้มีการประกาศใช้กฎอัยการศึก

ภายใต้อำนาจในการตรวจค้นและการห้ามนั้น หากเจ้าหน้าที่ทหารเห็นว่าเป็นการจำเป็น กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ทหารมีอำนาจในการยึดบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวเพื่อมิให้เป็นประโยชน์แก่ราชศัตรูหรือเพื่อประโยชน์แก่ราชการทหารก็ได้ (มาตรา 12) นอกจากนี้ หากเกิดความเสียหายขึ้นจากการใช้อำนาจดังกล่าว ผู้เสียหายไม่อาจเรียกค่าเสียหายหรือค่าปรับจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ ทั้งนี้ เนื่องจากคำเนิการดังกล่าวเป็นการดำเนินการเพื่อป้องกันพระมหากษัตริย์ ชาติ ศาสนา ด้วยกำลังทหารให้ดำรงคงอยู่ในความเจริญรุ่งเรืองเป็นอิสราภาพและสงบเรียบร้อยปราศจากราชศัตรูภายนอกและภายใน

(มาตรา 16) ตามกฎหมายนั่นเอง นอกจากนี้ ในเขตท้องที่ที่มีการประกาศกฎอัยการศึก กฎหมายกำหนดให้ศาลพลเรือนยังคงมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ตามปกติ เว้นแต่คดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาศึก ทั้งยังกำหนดให้ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกมีอำนาจประกาศให้ “ศาลทหาร” มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกและในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึกตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ทุกข้อหรือแต่บางข้อก็ได้ โดยให้มีผลแต่เฉพาะคดีที่การกระทำผิดเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ระบุไว้ในประกาศซึ่งต้องมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาด้วย อย่างไรก็ตาม หากคดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกเป็นคดีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กฎหมายกำหนดให้ผู้บัญชาการทหารสูงสุดมีอำนาจในการสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารได้ และเมื่อได้มีการประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลทหารคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังคงค้างอยู่ในศาลนั้นและให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังมิได้ฟ้องร้องในระหว่างเวลาที่ใช้กฎอัยการศึกนั้นต่อไปด้วย (มาตรา 7 ตรี)

4. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 พบว่าตราขึ้นภายใต้ความมุ่งหมายเพื่อที่จะให้อำนาจแก่รัฐบาลในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในยามปกติและในยามที่เกิดสถานการณ์อันเป็นภัยต่อความมั่นคงในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด ตลอดจนให้รัฐสามารถกำหนดให้มีมาตรการและกลไกควบคุมการใช้อำนาจเป็นการเฉพาะตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ ในกรณีรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าเกิดปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เหตุการณ์นั้นมีความรุนแรง รวดเร็ว และสามารถขยายตัวจนส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง และมีความสลับซับซ้อนจนอาจกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต อันจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศและเป็นภัยอันตรายต่อความสงบสุขของประชาชน ซึ่งรัฐบาลสามารถที่จะดำเนินการใดอันเป็นการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรได้ โดยพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน โดยมีสาระสำคัญในการกำหนดอำนาจให้แก่รัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมายได้หากเป็นไปเพื่อรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร โดยคำว่า “การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้น กฎหมายได้กำหนดนิยามไว้ (มาตรา 3) หมายถึง

“การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อป้องกัน ควบคุม แก้ไข และฟื้นฟูสถานการณ์ใดที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐให้กลับสู่สภาวะปกติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของรัฐ

หลักการและเหตุผลดังกล่าวกำหนดขึ้นเพื่อให้การดำเนินการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ของกฎหมาย กฎหมายจึงได้กำหนดให้รัฐบาลมีอำนาจในการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานหลักเรียกว่า “กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร” หรือ “กอ.รมน.” เป็นหน่วยงานในสำนักนายกรัฐมนตรีให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรโดยบูรณาการและประสานการปฏิบัติร่วมกับทุกส่วนราชการรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและรักษาความมั่นคง (มาตรา 5) โดยมีฐานะเป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาและขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หรือ “ผอ.รมน.” และหากมีกรณีจำเป็นในอันที่จะรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรในพื้นที่ของกองทัพภาคใด กฎหมายกำหนดให้สามารถจัดให้มีกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค หรือ “กอ.รมน.ภาค” ขึ้นได้ โดยให้เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อแม่ทัพภาคในฐานะผู้อำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค หรือ “ผอ.รมน.ภาค” นอกจากนี้เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุน ช่วยเหลือและปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของ กอ.รมน.ภาค กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาคโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและผู้อำนาจการ อาจตั้งกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด หรือ “กอ.รมน.จังหวัด” ขึ้นในจังหวัดที่อยู่ในเขตของกองทัพภาคเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อ กอ.รมน.ภาค ได้ โดยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนาจการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัด หรือ “ผอ.รมน.จังหวัด” โดยมีหน้าที่รับผิดชอบและสนับสนุนการรักษาความมั่นคงภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัดนั้นตามที่ผู้อำนาจการมอบหมาย จากโครงสร้างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็น โครงสร้างที่กำหนดให้ นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการสั่งการเพื่อดำเนินการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรทั้งจากฝ่ายความมั่นคงและจากทุกส่วนราชการ ให้เข้าร่วมในการดำเนินการดังกล่าวได้ตามที่ นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนาจการกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรกำหนด และกรณีปรากฏเหตุการณ์อันกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่กรณีดังกล่าวนี้ยังไม่จำเป็นต้องมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน และเหตุการณ์นั้นมีแนวโน้มที่จะมีอยู่ต่อไปเป็นเวลานานและเหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงาน คณะรัฐมนตรีจะมีมติมอบหมายให้ กอ.รมน. เป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันปราบปราม ระงับ ยั้งยั้ง และแก้ไข หรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักรนั้นภายในพื้นที่และระยะเวลาที่กำหนดได้ (มาตรา 15) และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการดังกล่าว นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้อำนาจการ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการออกข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้ (มาตรา 18) คือ

1. กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติการหรือให้งดเว้นการปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด
2. กำหนดห้ามเข้าหรือกำหนดให้ออกจากบริเวณพื้นที่ อาคาร หรือสถานที่ที่หนึ่งใดที่กำหนด ในห้วงเวลาที่ปฏิบัติการ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลซึ่งได้รับการยกเว้น
3. กำหนดห้ามออกนอกเขตสถานในเวลาที่กำหนด

4. กำหนดห้ามนำอาวุธออกนอกเขตสถาน

5. กำหนดห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคมหรือการใช้ยานพาหนะ

6. กำหนดให้บุคคลปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดอันเกี่ยวกับเครื่องมือหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชน

ซึ่งการออกข้อกำหนดในหกกรณีดังกล่าวข้างต้น กฎหมายกำหนดให้สามารถกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาใด ๆ ไว้ด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้เงื่อนไขดังกล่าวจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ (มาตรา 18 วรรคสอง) และหากมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ 2 - 6 ผู้ฝ่าฝืนจะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 24) อย่างไรก็ตาม ภายในเขตพื้นที่ที่คณะกรรมการมีมติให้ กอ.รมน. ดำเนินการดังกล่าว หากปรากฏว่าผู้ใดต้องการได้กระทำความผิดอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่กลับใจเข้ามาขอตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ดำเนินการสอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำไปเพราะหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการเปิดโอกาสให้ผู้นั้นกลับตัวจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พนักงานสอบสวนสามารถส่งความเห็นดังกล่าวไปยังผู้อำนวยการ หากผู้อำนวยการเห็นด้วยกฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการส่งสำนวนพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล และหากศาลเห็นสมควรกฎหมายกำหนดให้ศาลส่งผู้ต้องหาให้ผู้อำนวยการเพื่อเข้ารับการอบรมโดยผู้ต้องหาดังกล่าวได้ให้ความยินยอมในการเข้ารับการอบรมดังกล่าว ณ สถานที่ที่กำหนดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือนหรืออาจกำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มก็ได้ เมื่อผู้ต้องหาได้เข้ารับการอบรมแล้วสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องร้องผู้ต้องหานั้นเป็นอันระงับไป (มาตรา 21) ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายทั้งฉบับ พบว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจดุลพินิจแก่รัฐอย่างกว้างขวางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้เพื่อป้องกัน ปราบปราม ระงับ ยั้งยั้ง และแก้ไข หรือบรรเทาเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร นอกจากนี้ ยังได้กำหนดยกเว้นให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำใดๆ ตามกฎหมายนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองรวมทั้งไม่อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาตัดสินของศาลปกครองอีกด้วย (มาตรา 23)

5. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548

ภายหลังจากการมีผลใช้บังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันจะพบว่าพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ได้ถูกยกเลิกและส่งผลให้หลักการต่าง ๆ ในกฎหมายเป็นอันสิ้นผลไม่สามารถใช้บังคับได้อีกต่อไป หากแต่ยังมีกฎหมายที่สำคัญที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนที่สำคัญอีกหนึ่งฉบับ คือ พระราชบัญญัติการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 อันเป็นกฎหมายที่ตราออกมาโดยกำหนดให้มีผลเป็นการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2495 เดิม (มาตรา 3) และใช้บังคับ

กฎหมายใหม่คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 ใช้บังคับแทนโดยเป็นกฎหมายที่ถูกตราขึ้นภายใต้เหตุผลความจำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในหลายมาตรา ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินตามตามที่กฎหมายกำหนด รัฐบาลสามารถใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเข้าร่วมกันกระทำการใด ๆ อันได้แก่ การป้องกัน การแก้ไข การปราบปราม การระงับยับยั้ง การฟื้นฟูหรือการช่วยเหลือประชาชนก็ได้ ซึ่งเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด จะส่งผลให้รัฐมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการดำเนินการอย่างใด ๆ อันมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ โดยกฎหมายกำหนดให้อำนาจในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็นของ “นายกรัฐมนตรี” โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และแม้ในกรณีที่ไม้อาจขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีได้ทันทั่วทั้งที่ กฎหมายกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินไปก่อน แล้วจึงดำเนินการขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีภายในสามวัน นับแต่วันที่มีการประกาศ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแต่ละครั้งนั้นจะมีกำหนดระยะเวลาเท่าใดก็ได้แต่ต้องไม่เกินสามเดือนนับแต่วันประกาศ และอาจประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักรหรือในบางเขตท้องที่ก็ได้ตามความจำเป็นของสถานการณ์ ซึ่งเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้วกฎหมายกำหนดให้อำนาจรัฐไม่ว่าจะมีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตามโอนมาเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อให้การสั่งการ การแก้ไขสถานการณ์เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีความรวดเร็ว (มาตรา 5) และเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินแล้ว หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการใด ๆ ในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินคือ “คณะกรรมการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน” อันประกอบด้วย ประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรมผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบกผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง และอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นกรรมการ และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยกฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ติดตามและตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศที่อาจเกิดสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อเสนอแนะต่อนายกรัฐมนตรีในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือสถานการณ์ที่มีความร้ายแรง และในการใช้มาตรการที่เหมาะสมตามพระราชกำหนดนี้ เพื่อดำเนินการใด ๆ อันเป็นการป้องกัน แก้ไขหรือระงับสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นได้ (มาตรา 6) นอกจากนี้ กฎหมายกำหนดให้ในเขตท้องที่ที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น บรรดาอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งหรือหลายกระทรวง หรือที่เป็นผู้รักษาการตามกฎหมายหรือที่มีอยู่ตามกฎหมายใดก็ตาม เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุญาตอนุมัติ สั่งการ บังคับ บัญชาหรือช่วยในการป้องกัน แก้ไข ปราบปราม

ระงับยับยั้งในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชนให้โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของ นายกรัฐมนตรีเป็นการชั่วคราว เพื่อให้การสั่งการและการแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (มาตรา 7) อีกทั้งนายกรัฐมนตรีจะมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ และเพื่อปฏิบัติงานตามกฎหมายที่ได้รับ โอนมาเป็นอำนาจหน้าที่ของ นายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่ง โดยให้ถือว่าบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจตาม กฎหมายนั้นได้ ซึ่งนายกรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้ส่วนราชการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น ยังคงใช้อำนาจหน้าที่เช่นเดิมต่อไปก็ได้ แต่ต้องปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่นายกรัฐมนตรีกำหนด โดยมีผล เป็นกฎหมายที่จำกัดขอบเขตการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอีกฉบับหนึ่ง และมี สาระสำคัญในการกำหนดอำนาจให้แก่รัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมายได้ภายใต้ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” โดย ได้กำหนดนิยามไว้ (มาตรา 4) ดังนี้

“สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตก อยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือ การสงครามซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของ ประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไข ภัยความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

เมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผลทางกฎหมายที่สำคัญ และมีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพของประชาชน คือ กฎหมายกำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการออก “ข้อกำหนด” บางประการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติโดยเร็วหรือเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ร้ายแรง มากขึ้น (มาตรา 9) ดังนี้

1. ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นบุคคลที่ได้รับการยกเว้น
2. ห้ามมิให้มีการชุมนุมหรือมั่วสุมกัน ณ ที่ใดๆ หรือกระทำการอันเป็นการยุยงให้เกิดความไม่สงบ เรียบร้อย
3. ห้ามการนำเสนอบัตร การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มี ข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวหรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจ ผิดในสถานการณ์ฉุกเฉิน จนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของ ประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร
4. ห้ามการใช้เส้นทางคมนาคมหรือใช้ยานพาหนะ หรือกำหนดเงื่อนไขการใช้เส้นทางคมนาคม หรือการใช้ยานพาหนะ

5. ห้ามการใช้อาคารหรือเข้าไป หรืออยู่ในสถานที่ใดๆ

6. ให้อพยพประชาชนออกจากพื้นที่ที่กำหนดเพื่อความปลอดภัยของประชาชน หรือห้ามผู้ใดเข้าไปในพื้นที่ที่กำหนด

เมื่อพิจารณาจากข้อกำหนดที่นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกดังกล่าวจะพบว่าเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดอำนาจโดยสมบูรณ์ให้แก่รัฐในการที่จะดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้ดุลพินิจของรัฐที่ว่าการดำเนินการดังกล่าวตามข้อกำหนดจะส่งผลเป็นให้เกิดการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติโดยเร็วหรือเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเห็นว่าสถานการณ์ฉุกเฉินมีการก่อการร้าย มีการใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำที่มีความรุนแรงและกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยในชีวิตหรือทรัพย์สินของรัฐหรือบุคคลและมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาให้ยุติได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึงที่ กฎหมายกำหนดให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศให้สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นเป็น “สถานการณ์ที่มีความร้ายแรง” (มาตรา 11) ซึ่งส่งผลให้รัฐมีอำนาจดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้นจากกรณีของสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วไปเพิ่มขึ้นอีกหลายประการ ดังนี้

1. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจับกุม และควบคุมตัวบุคคลที่สงสัยว่าจะเป็นผู้ร่วมกระทำการให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือที่เป็นผู้ใช้ ผู้โฆษณา ผู้สนับสนุนการกระทำเช่นว่านั้น หรือที่ปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำการหรือร่วมมือกระทำการใดๆ อันจะทำให้เกิดสถานการณ์ร้ายแรงหรือเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการระงับเหตุการณ์ร้ายแรง อย่างไรก็ตาม กรณีที่จะมีการจับกุมและควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยนั้น กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่จะต้องร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หรือศาลอาญาก่อนเพื่อขออนุญาตดำเนินการดังกล่าว หากได้รับอนุญาตจากศาลแล้วเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลได้ไม่เกินเจ็ดวัน ในสถานที่ที่กำหนดซึ่งไม่ใช่สถานีตำรวจ ที่คุมขัง ทัณฑสถานหรือเรือนจำ และจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นในลักษณะเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ในการนี้กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขยายระยะเวลาการควบคุมตัวต่อได้อีกคราวละเจ็ดวัน แต่ทั้งนี้รวมระยะเวลาการควบคุมตัวทั้งหมดต้องไม่เกิน สามสิบวัน ซึ่งหากครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเจ้าหน้าที่เห็นว่ายังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวต่อไปก็ต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนด (มาตรา 12 วรรคหนึ่ง)

2. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้บุคคลใดมารายงานตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมาให้ถ้อยคำหรือส่งมอบเอกสารหรือหลักฐานใดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

3. อำนาจประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกคำสั่งยึดหรืออายัดอาวุธ สินค้า เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัตถุอื่นใด ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือจะใช้สิ่งนั้นเพื่อการกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

4. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจค้น รื้อ ถอน หรือทำลายซึ่งอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งกีดขวาง ตามความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อระงับเหตุการณ์ร้ายแรงให้ยุติโดยเร็ว และหากปล่อยนิ่งช้าจะทำให้ไม่อาจระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วถึง

5. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจนการสั่งระงับหรือยังยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใดๆ เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม

6. อำนาจในการประกาศมิให้กระทำการใด ๆ หรือสั่งให้กระทำการใด ๆ เท่าที่จำเป็นแก่การรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประเทศหรือความปลอดภัยของประชาชน

7. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการออกคำสั่งห้ามมิให้บุคคลใดออกไปนอกราชอาณาจักรเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการออกไปนอกราชอาณาจักรจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ

8. อำนาจในการประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งการให้คนต่างด้าวออกไปนอกราชอาณาจักร ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้สนับสนุนการกระทำให้เกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

9. อำนาจในการประกาศให้การซื้อ ขาย ใช้ หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธ สินค้า เวชภัณฑ์ เครื่องอุปโภคบริโภค เคมีภัณฑ์ หรือวัสดุอุปกรณ์อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งอาจใช้ในการก่อความไม่สงบ หรือก่อการร้าย จะต้องรายงานหรือได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด อย่างไรก็ตาม หากสิ่งของหรือวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวหากเป็นเครื่องมือหรือส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร นายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจที่จะประกาศให้ใช้มาตรการดังกล่าวได้ทั่วราชอาณาจักรหรือในพื้นที่อื่นซึ่งมิได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยก็ได้

10. มีอำนาจในการออกคำสั่งให้ใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจระงับเหตุการณ์ร้ายแรง หรือควบคุมสถานการณ์ให้เกิดความสงบโดยด่วน ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารให้ มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ โดยการใช้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายทหารจะทำได้ในกรณีใดเพียงใดนั้น ให้เป็นไปตามเงื่อนไขและเงื่อนไขที่นายกรัฐมนตรีกำหนด แต่ต้องไม่เกินกว่ากรณีที่มีการใช้กฎอัยการศึก

จากอำนาจหน้าที่ดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาอื่น ๆ ของกฎหมายฉบับนี้ประกอบกันพบว่าเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจคุณพินิจแก่รัฐอย่างกว้างขวางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติโดยเร็วหรือเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น โดยกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวให้มีโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสี่หมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับอีกด้วย นอกจากนี้ ยังได้กำหนดยกเว้นให้ข้อกำหนด ประกาศ คำสั่ง หรือการกระทำใดๆ ตามกฎหมายนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองรวมทั้งไม่อยู่ในเขต

อำนาจการพิจารณาคดีของศาลปกครองอีกด้วย (มาตรา 16) ทั้งยังกำหนดให้ความคุ้มครองแก่พนักงานเจ้าหน้าที่และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ที่จะไม่ต้องมีความรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญาหรือทางวินัยใด ๆ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ในกรณีที่การกระทำดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุหรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็นอีกด้วย (มาตรา 17)

6. ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายทั่วไป ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาเป็นการกำหนดให้การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นๆ ด้วย ซึ่งกรณีที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนี้ จะได้นำฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมาพิจารณาในสองฐานความผิดคือ ความผิดฐานหมิ่นประมาทละความผิดฐานดูหมิ่น ดังนี้

6.1 ความผิดฐานหมิ่นประมาท

ความรับผิดฐานหมิ่นประมาทเป็นความรับผิดอันเกิดต่อความเสียหายต่อชื่อเสียงและเป็นความผิดที่มีการกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเอาไว้สูง โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 ดังนี้

“มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จากบทบัญญัติมาตรา 326 การที่บุคคลใดจะต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นจะต้องมีการกระทำที่เป็นการ “ใส่ความ” ตามกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะความผิดแล้วจะพบว่า หมิ่นประมาทนั้นเป็นการกระทำที่ส่งผลให้บุคคลอื่นน่าจะเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ดังนั้น หมิ่นประมาทจึงเป็นการแสดงความหมายออกมาให้ปรากฏแก่บุคคลอื่น ซึ่งกฎหมายมิได้กำหนดว่าการแสดงความหมายนั้นจะต้องใช้วิธีการอย่างไร เพราะฉะนั้น การแสดงออกซึ่งความหมายนั้นจึงสามารถที่จะแสดงออกให้ปรากฏได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การพิมพ์ หรือการโฆษณา หรือวิธีการอื่นใดก็ตาม อันสามารถที่จะสื่อความหมายให้บุคคลอื่นรับรู้และเข้าใจได้ก็เพียงพอแล้ว นอกจากนี้ การแสดงออกซึ่งความหมายที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นถ้อยคำที่ส่งผลให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือเกลียดชังเท่านั้น แม้ถ้อยคำนั้น “น่าจะ” ทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงหรือ “น่าจะ” ถูกดูหมิ่นเกลียดชัง ผู้กล่าวหรือผู้แสดงออกนั้นก็ย่อมต้องรับผิดตามกฎหมายแล้ว และแม้ว่าในความเป็นจริงแล้วผู้ฟังอาจจะไม่รู้สึถูกดูหมิ่นเกลียดชังผู้ที่ถูกกล่าวถึงเลยก็ถือเป็นหมิ่นประมาทตามกฎหมายโดยไม่คำนึงว่าผู้กล่าวหรือผู้แสดงออกนั้นจะกล่าวอ้างเอาเองหรือกล่าวตามผู้อื่นก็ตามก็เป็นการกระทำที่หมิ่นประมาทเนื่องจากการกล่าวข้อความหมิ่นประมาทออกไปนั่นเอง และโดยที่การใส่ความที่จะเป็นความผิดนั้นจะต้องเป็นการใส่ความผู้อื่น คำว่า “ผู้อื่น” นั้นหมายความถึง “ผู้ถูกกระทำ” หรือ “ผู้เสียหาย” หรือผู้ที่ถูก

กล่าวถึงนั่นเอง ซึ่งผู้ที่ถูกกล่าวถึงนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรืออาจเป็นนิติบุคคลก็ได้ โดยผู้เสียหายที่จะเป็นผู้อื่นตามกฎหมายนั้นจะต้องสามารถระบุตัวได้ชัดเจนว่ากล่าวถึงผู้ใดจึงจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท หากใส่ความโดยการกล่าวรวม ๆ โดยไม่สามารถระบุตัวผู้ถูกกล่าวถึงได้ว่าเป็นใคร หรือผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจได้ว่าข้อความที่กล่าวนั้นหมายถึงผู้ใดก็ไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทเช่นกัน และได้กระทำต่อบุคคลที่สาม คำว่า “บุคคลที่สาม” นั้นย่อมหมายความถึงบุคคลอื่นใดที่มีใช้ตัวผู้กล่าวข้อความ และในขณะที่เดียวกันจะต้องมิใช่ตัวผู้เสียหายหรือตัวบุคคลที่ถูกพาดพิงถึงด้วย หากแต่ “บุคคลที่สาม” ต้องเป็นบุคคลที่รับทราบข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นด้วย โดยการใส่ความต่อบุคคลที่สามอันจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นผู้กล่าวหรือใส่ความไม่จำเป็นต้องระบุชื่อของผู้ถูกกล่าวถึงให้ชัดเจนแต่อย่างใด เพียงแต่บุคคลที่สามสามารถทราบได้ว่าเป็นใครผู้กล่าวหรือผู้ใส่ความก็มีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 894-897/2506) อย่างไรก็ตาม กรณีนี้มีได้หมายความรวมถึงบุคคลที่ทราบข้อความนั้นโดยบังเอิญหรือแอบทราบเองโดยผู้ใส่ความมิได้มีเจตนาให้ทราบแต่อย่างใด โดยส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง กล่าวคือ การยืนยันข้อเท็จจริงหรือใส่ความอันจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรืออาจทำให้บุคคลนั้นถูกดูหมิ่น หรืออาจจะถูกเกลียดชังเท่านั้น ซึ่งหมายความว่า การใส่ความที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายนั้น ไม่จำเป็นต้องให้เกิดผลขึ้นจริงๆ คือผู้เสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียงแล้วหรือถูกดูหมิ่นเกลียดชังจริง ๆ แล้วเท่านั้นผู้กระทำจึงจะต้องรับผิด เนื่องจากกฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “น่าจะ” เกิดผล ดังนั้น หากการใส่ความเพียงแก่ “น่าจะ” เกิดผลดังกล่าวขึ้น ผู้กระทำก็ต้องรับผิดตามกฎหมายแล้ว ซึ่งความรับผิดฐานหมิ่นประมาทนี้ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาในการกระทำด้วย ซึ่งในความรับผิดเรื่องหมิ่นประมาทนั้น เจตนาตามมาตรา 326 นี้หมายถึงเจตนาในการที่จะใส่ความเท่านั้น มิใช่เจตนาที่จะหมิ่นประมาท กล่าวคือ ผู้กระทำมีเจตนาที่จะยืนยันข้อเท็จจริงต่อบุคคลที่สาม (ปริญญา จิตรการนทีกิจ, 2534: หน้า 9) ดังนั้น ผู้กระทำจึงต้องรู้ว่ามิบุคคลที่สามอยู่ ณ ที่นั้น หรือรู้ว่าบุคคลที่สามจะได้ทราบข้อความนั้นๆ เท่านั้น แต่หากผู้กระทำไม่รู้ว่ามิบุคคลที่สามอยู่หรือบุคคลที่สามได้แอบฟังข้อความนั้นเอง กรณีนี้ผู้กล่าวหรือผู้ใส่ความก็ย่อมจะไม่ต้องรับผิดเนื่องจากขาดเจตนาตนเอง นอกจากนี้ ความรับผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นยังครอบคลุมไปถึงการหมิ่นประมาทผู้ตายหรือผู้ที่เป็บุคคลสาบสูญตามกฎหมายอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หากเป็นการหมิ่นประมาทโดยการทำให้แพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการแพร่หลายไปถึงบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้โดยใช้วิธีการโฆษณาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาด้วยเอกสาร เช่น เขียนเป็นตัวอักษร ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีการใดหรือการทำให้ปรากฏโดยแผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่น หรืออาจโฆษณาด้วยการกระจายเสียง หรือการป่าวประกาศด้วยวิธีการอื่นใด ผู้กระทำก็จะต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย (มาตรา 328) อย่างไรก็ตาม การกระทำที่จะเป็นหมิ่นประมาทแล้วจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดนั้นจะต้องเป็นการกระทำที่ไม่เข้าเหตุยกเว้นความผิดตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้อีกด้วย กล่าวคือ การพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับโทษตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่นั้น นอกจากจะต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้น ๆ ว่าครบองค์ประกอบของความผิดตามที่กำหนดไว้ในแต่ละฐานความผิดหรือไม่

แล้วนั้น ยังจะต้องพิจารณาอีกว่าการกระทำที่ครบองค์ประกอบดังกล่าวนี้มีกฎหมายกำหนดเหตุยกเว้นความผิดไว้หรือไม่ หากมีกฎหมายกำหนดเหตุยกเว้นความรับผิดไว้ แม้ผู้กระทำจะได้กระทำการอันครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตามหากเข้าเหตุยกเว้นความผิด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดแต่อย่างใดหากได้แสดงความคิดเห็นโดยสุจริตภายใต้เงื่อนไข 4 กรณี (มาตรา 329) กล่าวคือ หากกระทำเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามธรรมเนียมคลองธรรม หรือกระทำในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติกรตามหน้าที่ หรือกระทำการโดยการติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งอื่นใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือเป็นการการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเพื่อการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม บุคคลดังกล่าวย่อมไม่ต้องรับผิด

นอกจากนี้กรณีที่มีการกระทำความผิดดังกล่าวไม่ตรงกับเหตุยกเว้นความผิด ผู้กระทำจะต้องรับโทษหรือไม่ จำต้องพิจารณาเหตุยกเว้นโทษที่กฎหมายกำหนดเอาไว้อีกด้วย กล่าวคือ เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำสามารถที่จะพิสูจน์ความรับผิดได้ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำสามารถพิสูจน์ได้ว่าการใส่ความนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องที่เป็นความจริงเพื่อให้ได้รับยกเว้นโทษ ซึ่งการกำหนดให้ผู้กระทำพิสูจน์ความจริงนั้น มิได้เปิดโอกาสให้ผู้กระทำสามารถพิสูจน์ความจริงเพื่อให้ไม่ต้องรับโทษได้ทุกกรณีเสมอไป โดยได้กำหนดเงื่อนไขในการขอพิสูจน์ความจริงเพื่อไม่ต้องรับผิดไว้ให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า “ห้าม” มิให้มีการพิสูจน์ความจริงหากว่าเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัวและการพิสูจน์มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน กล่าวคือ การห้ามในการห้ามมิให้พิสูจน์ความจริงนั้น กฎหมายใช้คำว่า “และ” กล่าวคือจะต้องเข้าองค์ประกอบทั้งสองข้อจึงจะต้องห้ามตามกฎหมายมิให้มีการพิสูจน์ความจริง ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแม้ว่าเรื่องที่ใส่ความนั้นจะเป็นเรื่องส่วนตัวก็ตาม แต่หากการพิสูจน์นั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนแล้ว ก็สามารถที่จะพิสูจน์ความจริงเพื่อที่จะไม่ต้องรับโทษตามกฎหมายได้ (มาตรา 330)

นอกจากนี้ นอกเหนือจากความรับผิดฐานหมิ่นประมาทในมาตรา 326 ที่เป็นกรณีของการหมิ่นประมาทบุคคลทั่วไปอันเป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองกับความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลทั่วไปแล้ว กฎหมายยังได้ให้ความคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษ โดยกำหนดให้ความรับผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นมีโทษหนักขึ้นในกรณีต่อไปนี้ คือ

1. ความรับผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 112 ในลักษณะที่ 1 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ในหมวดที่ 1 ว่าด้วยความผิดต่อพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ความว่า

“มาตรา 112 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

2. ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นราชาธิบดี ราชนิ ราชสามี รัชทายาทหรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 133 ในลักษณะที่ 1 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ในหมวดที่ 4 ว่าด้วยความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ความว่า

“มาตรา 133 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายราชาธิบดี ราชนิ ราชสามี รัชทายาทหรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. ความผิดฐานหมิ่นประมาท ดูหมิ่นผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก โดยกำหนดไว้ในมาตรา 134 ในลักษณะที่ 1 อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ ในหมวดที่ 4 ว่าด้วยความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ความว่า

“มาตรา 134 ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

6.2 ความผิดฐานดูหมิ่น

ความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงนอกเหนือจากความรับผิดฐานหมิ่นประมาทที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วยังมีความรับผิดที่เกี่ยวกับชื่อเสียงอีกชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ความรับผิดฐานดูหมิ่น” (Insult) และเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญาพบว่าได้จำแนกความรับผิดฐานดูหมิ่นออกเป็นหลายกรณีขึ้นอยู่กับประเภทของผู้เสียหายจากการดูหมิ่นนั้น ได้แก่

- (1) ความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงาน (มาตรา 136)
- (2) ความผิดฐานดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา (มาตรา 198)
- (3) ความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดา (มาตรา 393)

จากลักษณะความรับผิดในลักษณะต่างๆ พบว่าผู้ที่จะต้องรับโทษสำหรับความผิดฐานดูหมิ่นนั้น จะต้องมีการกระทำที่เข้าองค์ประกอบความผิดของกฎหมายในลักษณะเดียวกัน แต่ผู้เสียหายจากการกระทำนั้น ๆ มีฐานะแตกต่างกันส่งผลให้ต้องรับโทษแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม การศึกษาความรับผิดฐานดูหมิ่นนั้นสามารถที่จะศึกษาลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นได้จากหลักเกณฑ์ของมาตรา 393 ซึ่งเป็นความรับผิดฐานดูหมิ่นบุคคลธรรมดาได้ดังนี้

“มาตรา 393 ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 393 เป็นความผิดฐานดูหมิ่นบุคคลทั่วไปซึ่งกฎหมายกำหนดโทษของการกระทำความผิดดังกล่าวไว้เพียง “จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากโทษที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วจะพบว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษเบาซึ่งในทางนิติศาสตร์เรียกความรับผิดที่กำหนดโทษในลักษณะดังกล่าวว่าเป็น “ความผิดลหุโทษ” ซึ่งหมายความว่าความผิดเล็กน้อยที่อาจกระทำต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลหรือเจ้าพนักงาน การทำให้เสียความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงแต่อย่างใด ซึ่งลักษณะพิเศษของความผิดลหุโทษคือแม้ไม่มีเจตนาในการกระทำก็ถือเป็นความผิดแล้ว เว้นแต่บทบัญญัติความผิดนั้นจะกำหนดเป็นอย่างอื่น เช่น การแก้งบอกรชื่อที่อยู่อันเป็นเท็จแสดงว่าผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาแล้ว โดยการกระทำความผิดตามมาตรา 393

จะต้องมีการกระทำที่เรียกว่า “คูหมิ่น” ซึ่งหมายความถึงการแสดงการเหยียดหยาม สบประมาทหรือดูถูกไม่ว่าจะเป็นในลักษณะใดไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางวาจาหรือกิริยาท่าทาง เช่น การด่าด้วยคำหยาบ คำบิถามารดา คำว่าเป็นสัตว์เดรัจฉานหรือแม่กระทั่งการถ่มน้ำลายรด การให้ของลับ เป็นต้น และการคูหมิ่นนั้นจะต้องเป็นการกระทำต่อผู้เสียหาย “ซึ่งหน้า” หรือ “ด้วยการโฆษณา” โดยคำว่า “ซึ่งหน้า” นั้นหมายความว่า การกระทำที่เป็นการเหยียดหยามนั้นจะต้องเป็นการกระทำต่อหน้าผู้ถูกคูหมิ่นเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้มีปัญหาว่าการกระทำที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนั้นจำเป็นที่จะต้องกระทำต่อหน้าผู้เสียหายเท่านั้นหรือไม่ หรือเพียงแต่ให้ผู้ถูกกระทำทราบหรือได้ยินก็ถือเป็นความผิดแล้วโดยไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าผู้เสียหาย ซึ่งในกรณีนี้ศาลฎีกาได้เคยตัดสินเป็นบรรทัดฐานว่าความผิดฐานคูหมิ่นซึ่งหน้านั้นหมายความถึงเป็นการกระทำในลักษณะคูหมิ่น โดยที่ผู้เสียหายจะต้องอยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งอาจเป็นการอยู่ต่อหน้าหรือแม่ไม่ต่อหน้าก็ต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายอยู่ในบริเวณนั้นและผู้กระทำก็จะต้องรู้ว่าผู้เสียหายอยู่ในบริเวณนั้นด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 856-857/2502) ส่วนคำว่า “คูหมิ่นด้วยการโฆษณา” นั้นหมายความว่าจะต้องมีการกระทำที่มีลักษณะเหยียดหยาม โดยทำให้แพร่หลายออกไปหรือมีผู้รับรู้หลาย ๆ คน เช่น การปิดโปสเตอร์หรือการลงข้อความในหนังสือพิมพ์หรือกระทำการต่อหน้าบุคคลหลาย ๆ คน เช่น คำว่าผู้อื่นต่อหน้าคนอื่นที่มุ่งดูเหตุการณ์อยู่หรือผ่านทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

7. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนปรากฏในมาตรา 420 และมาตรา 423 อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบเรื่องละเมิดในทางแพ่ง โดยแบ่งประเภทความรับผิดชอบเป็นสองประเภทคือหลักเกณฑ์ทั่วไปของการกระทำอันเป็นละเมิดซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 420 และการละเมิดต่อชื่อเสียงในมาตรา 423 ดังนี้

“มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อผู้อื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

“มาตรา 423 ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้รู้

ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบด้วยการนั้นด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่”

ความรับผิดในเรื่องละเมิดจะต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นจริงตามที่กฎหมายกำหนด หากไม่มีความเสียหายการกระทำนั้นย่อมไม่เป็นละเมิด เนื่องจากหลักในเรื่องความรับผิดเพื่อละเมิด

นั้นแตกต่างจากหลักความรับผิดชอบในทางอาญา กล่าวคือ กฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายมหาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและป้องกันความปลอดภัยของประชาชน ส่วนกฎหมายแพ่งนั้นเป็นกฎหมายเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองป้องกันสิทธิของเอกชนที่มีต่อกัน ซึ่งการกระทำใดที่มีความรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ขึ้นอยู่กับกฎหมายอาญาที่จะได้บัญญัติความรับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ ไว้อย่างชัดเจน สำหรับความรับผิดชอบในทางละเมิดนั้นมีวัตถุประสงค์ที่จะบังคับให้มีการชดเชยความเสียหายโดยการใช้ค่าสินไหมทดแทนมิใช่การลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำละเมิด เพราะฉะนั้น เมื่อไม่มีความเสียหายเพื่อบังคับให้ชดเชยค่าทดแทนกันแล้วย่อมไม่เป็นละเมิดโดยไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยหลักเกณฑ์ในข้ออื่นๆ อีกต่อไป (จิต เศรษฐบุตร, 2539, หน้า 71) ซึ่งความเสียหายที่เป็นมูลเหตุของการฟ้องร้องคดีนั้น ต้องเป็นความเสียหายที่เกิดแก่โจทก์หรือผู้ฟ้องร้องคดีเท่านั้นมิใช่ความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลอื่น ดังนั้น หากคดีที่ฟ้องร้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นอันมิใช่ผู้ฟ้องร้องคดีแล้วศาลจะยกฟ้องเนื่องจากหากศาลพิพากษาให้ใช้ความเสียหายแล้วต่อมาผู้เสียหายที่แท้จริงมาฟ้องร้องคดีและศาลพิพากษาให้ชดเชยความเสียหายแล้ว ก็เท่ากับว่าความเสียหายเพียงครั้งเดียวแต่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบถึงสองครั้ง ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมต่อผู้กระทำละเมิดอย่างแน่นอน สำหรับการประเด็นในการพิจารณาว่าอย่างไรจึงจะเรียกได้ว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นอันจะส่งผลให้ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบนั้นพบว่ามาตรา 420 กำหนดว่าความเสียหายที่จะเกิดขึ้นนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นๆ เท่านั้น ดังนั้นการพิจารณาความเสียหายในมูลละเมิดจำต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์สามประการ กล่าวคือ ต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน (Certain) ต้องเป็นความเสียหายโดยเฉพาะ (Personal) และต้องเป็นความเสียหายโดยตรง (Direct) และจากบทบัญญัติดังกล่าวย่อมจะเห็นได้ว่าความเสียหายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นความเสียหายในกองทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว หากแต่ความเสียหายต่อสิทธิอื่น ๆ อันได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ซึ่งเป็นสิทธินอกกองทรัพย์สินย่อมได้รับการคุ้มครอง ซึ่ง ผู้เสียหายมักได้รับสิ่งตอบแทนความเสียหายนั้น (โดยมากจะเป็นเงิน) ซึ่งหมายความว่าให้มีการให้สิ่งตอบแทนให้สมกับความเสียหายที่ได้รับ (Compensation) กล่าวคือ การทำให้ผู้เสียหายได้รับความพอใจในสิ่งอื่นแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือเป็นการทดแทนความเสียหายนั่นเอง อย่างไรก็ตาม กรณีนี้ศาลไทยมักจะมีแนวโน้มไปในทางที่ว่าหากเป็นความเสียหายต่อจิตใจนั้นย่อมจะไม่สามารถที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 289/2502) และเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 แล้วพบว่าหลักเกณฑ์ที่จะส่งผลให้การกระทำใด ๆ เป็นความผิดทางละเมิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับกฎหมายใช้คำว่า “การกระทำที่ผิดกฎหมาย” ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดย “จงใจ” หรือ “ประมาทเลินเล่อ” ก็ได้ ซึ่งทั้งสองกรณีผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งสองกรณี

อย่างไรก็ตามความแตกต่างระหว่างการกระทำโดย “จงใจ” หรือ “ประมาทเลินเล่อ” ที่สำคัญคือโดยพฤติการณ์แล้วหากศาลพิจารณาได้ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำได้กระทำโดย “จงใจ” ศาลก็มักจะกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนไว้สูงกว่าการกระทำโดย “ประมาทเลินเล่อ” ซึ่งการกระทำโดย “จงใจ” หมายถึงการกระทำที่มีเจตนาแต่การกระทำโดยจงใจนั้นมีความหมายกว้างกว่าการกระทำโดยเจตนาในทางอาญา เนื่องจากเจตนาในทางอาญานั้นผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดนั้นและ

ผู้กระทำจะต้องประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้นได้ แต่การกระทำโดย “จงใจ” ให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 นั้นมีความหมายเพียงผู้กระทำได้กระทำโดยรู้ตัวหรือรู้ตัวในการกระทำนั้นๆ เท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องมีความประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้นแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงรู้ตัวว่ากำลังทำอะไรอยู่เท่านั้น และหากเกิดความเสียหายขึ้นก็ต้องรับผิดชอบตามสมควรแล้ว ส่วนคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” นั้น หมายความว่าถึงการกระทำความคิดที่มีไม่เจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาใช้ให้เพียงพอไม่ ซึ่งหมายถึงการกระทำความคิดซึ่งผู้กระทำมิได้มีเจตนาให้เกิดผลใดๆ ขึ้นเลย หากแต่ผู้กระทำได้กระทำการบางอย่างโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งควรจะต้องมีในภาวะเช่นนั้นหรือในพฤติการณ์นั้นๆ ซึ่งระดับของความระมัดระวังนั้นไม่ได้คงที่แน่นอนตายตัว หากแต่ขึ้นลงตามภาวะวิสัยและพฤติการณ์ นอกจากนี้ การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนั้นจะต้องปรากฏว่ามีการกระทำ และการกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่ผิด ซึ่งกฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขของความรับผิดชอบตามละเมิดเอาไว้ว่าการกระทำที่ผิดนั้นจะต้องสัมพันธ์กับความเสียหายที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลอื่นนั้นต้องเป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำที่ผิดนั้นด้วย หรือการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นผู้กระทำจึงจะมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย ซึ่งความเสียหายที่จะต้องรับผิดชอบตามละเมิดนั้นก็ต้องเป็นความเสียหายที่กฎหมายกำหนดไว้ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นๆ

สำหรับความเสียหายต่อชื่อเสียงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 423 นั้น เป็นกรณีที่กฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองความเสียหายต่อชื่อเสียงเอาไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งหมายความว่าในการกระทำละเมิดแล้วความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเสียหายต่อชื่อเสียง ผู้กระทำก็จะต้องมีความรับผิดชอบตามมาตรา 423 มิใช่มาตรา 420 แต่หากการกระทำที่เป็นละเมิดนั้นก่อให้เกิดความเสียหายอื่นๆ ที่มีไม่เสียหายต่อชื่อเสียงแล้วผู้กระทำก็จะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 420 ซึ่งเป็นบททั่วไปแทน โดยความรับผิดชอบตามละเมิดต่อชื่อเสียงนั้นจะต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ กล่าวคือจะต้องเป็นการทำความผิดโดย “การกล่าว” หรือ “การไขข่าว” เท่านั้น ซึ่งหมายความว่าเป็นการสื่อสารด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามที่สามารถทำให้บุคคลอื่นสามารถรู้และเข้าใจความหมายที่ต้องการสื่อสารนั้นซึ่งหมายความรวมถึง การพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา หรือแม้กระทั่งการสื่อสารด้วยสัญลักษณ์ รูปภาพ รูปการ์ตูน เป็นต้น แต่ข้อที่แตกต่างระหว่างการกล่าวหรือการไขข่าวนั้นก็คือ การกล่าวยอมหมายความว่าผู้กระทำเป็นผู้กล่าวหรือกระทำการบางอย่างซึ่งเป็นการสื่อความหมายด้วยตนเอง ส่วนการไขข่าวนั้นเป็นการพูดตามหรือกระทำการบางอย่างซึ่งเป็นการสื่อความหมายตามที่ตนเองได้ยินได้ฟังมาอีกต่อหนึ่ง โดยการกล่าวหรือการไขข่าวที่จะเป็นความรับผิดชอบตามมาตรา 423 นี้ต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวต่อบุคคลที่สามหรือต่อบุคคลภายนอกให้ได้รับทราบข้อความนั้นเท่านั้นจึงจะเป็นความผิด ซึ่งจำต้องมีบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้กล่าวและมิใช่ผู้ที่ถูกกล่าวถึงเป็นผู้รับรู้หรือรับทราบข้อความนั้นๆ เท่านั้นผู้กระทำจึงจะต้องรับผิดชอบ และเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 423 พบว่าการทำความผิดฐานละเมิดต่อชื่อเสียงนั้นกฎหมายมิได้กำหนดว่าจะต้อง

เป็นการกระทำโดยจงใจหรือการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ ดังนั้น เพียงแต่ผู้กระทำได้กระทำการ โดย “รู้สำนึก” ในการกระทำนั้นก็ถือว่ามีกรกระทำซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบตามกฎหมายแล้ว ประกอบกับการกล่าวหรือการไขข่าวที่จะก่อให้เกิดความรับผิดชอบละเมิดต่อชื่อเสียงนั้นต้องเป็นการกล่าวหรือการไขข่าว “ข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริง” เท่านั้น หากการกล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นข้อความที่เป็นเรื่องจริงผู้กล่าวหรือผู้ไขข่าวย่อมไม่ต้องรับผิดชอบละเมิดต่อชื่อเสียงตามมาตรา 423 หากแต่ผู้กระทำดังกล่าวยังคงต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นฐานละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 แทน ดังนั้นหากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายต่อชื่อเสียง เกณฑ์การพิจารณาว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบละเมิดทั่วไปตามมาตรา 420 หรือละเมิดต่อชื่อเสียงตามมาตรา 423 จึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในข้อที่สองนี้ว่า ข้อความที่กล่าวนั้นเป็นข้อความที่จริงหรือเป็นข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริงหรือไม่ ส่วน “ข้อความที่ฝ่าฝืนความจริง” นั้นหมายความถึงข้อความที่ไม่จริงหรือข้อความที่เป็นเรื่องโกหกหรือข้อความที่ไม่มีมูลความจริงนั่นเอง ซึ่งการกล่าวหรือการไขข่าวข้อความที่ฝ่าฝืนความจริงนี้จะต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวในลักษณะของการยืนยันข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดให้ผู้รับข่าวได้ทราบเท่านั้น ผู้กระทำจึงจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ผู้กล่าวหรือไขข่าวที่จะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้จะต้องรู้ว่าข้อความนั้นไม่เป็นความจริงแต่ยังคงฝ่าฝืนกล่าวหรือไขข่าวไปและก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น และเพื่อป้องกันมิให้มีการกล่าวอ้างหรือปฏิเสธว่าไม่รู้จนส่งผลให้การกระทำดังกล่าวซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นไม่มีผู้รับผิดชอบกฎหมายจึงกำหนดเงื่อนไขไว้ว่าหากแม้ผู้กระทำไม่รู้ว่าเรื่องที่กล่าวหรือไขข่าวนั้นเป็นเรื่องไม่จริง แต่หากผู้กระทำควรจะารู้ ดังนี้ผู้กระทำก็ยังคงต้องรับผิดชอบละเมิดต่อชื่อเสียงตามกฎหมาย โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นอันส่งผลให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบละเมิดนั้นต้องเป็นความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่น หรือเป็นความเสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของผู้อื่นเท่านั้น ซึ่งเป็นกรณีความเสียหายที่กฎหมายกำหนดความรับผิดชอบเอาไว้เป็นกรณีเฉพาะแตกต่างหากจากความเสียหายที่ต้องรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์ของละเมิดทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีการกระทำที่แม้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของบุคคลบางครั้งผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นการกระทำที่ไม่เป็นความผิดฐานละเมิดต่อชื่อเสียงไว้ในตอนท้ายของมาตรา 423 ที่ว่า “ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบด้วยกานั้นแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นหาทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่” ซึ่งต้องครบองค์ประกอบสองประการจึงจะไม่ต้องรับผิดชอบ กล่าวคือ ต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวโดยไม่รู้ว่าเป็นเรื่องไม่จริงและผู้กล่าวหรือผู้รับข่าวสารนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบในการกล่าวหรือรับข่าวสารนั้นเท่านั้น

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 13.3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 13.3.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 13 ตอนที่ 13.3 เรื่องที่ 13.3.2

บรรณานุกรม

- กมล พลวัน.(2529). “แนวความคิดเกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสาร” ใน เอกสาร
ประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายและจริยธรรมสื่อมวลชน หน่วยที่ 8. สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2559). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญและกฎหมาย.*
สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- จิต เศรษฐบุตร. (2539). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด.* โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2528). “ความเป็นมาและปรัชญาของกฎหมายมหาชน.” *วารสารกฎหมายปกครอง.*
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2547). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง.* สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2552). *หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.* สำนักพิมพ์
วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). *กฎหมายมหาชน. เล่ม 1: วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมาย*
มหาชนยุคต่าง ๆ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ ชาญเดช. (2541). *รวมสาระรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน.* สำนักพิมพ์มติชน.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. *คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550.*
- ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2559). *หลักกฎหมายมหาชน.* สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วนิดา แสงสารพันธ์ และคณะ.(2555). *โครงการวิจัยเรื่องขอบเขตการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการ*
นำเสนอข้อมูลข่าวสารภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย.สำนักงานกิจการยุติธรรมในฐานะเลขานุการ
คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.).
_____. (2560). *หลักกฎหมายสื่อมวลชน.* สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สุกัญญา สุตบรรทัด.(2018). *วิถีแห่งพลเมืองเน็ต (The Netizens’ Ways).* <http://www.royin.go.th/wpcontent/uploads/2018/01/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%96%E0%B8%B5%E0%B9%81%E0%B8%AB%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B8%9E%E0%B8%A5%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%99%E0%B9%87%E0%B8%95.pdf> (Accessed 22/12/2018).
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. http://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/article/7.1_hlakthrrmaaphibaalkhngkaarbrihaarkicchkaarbaanemuengthiidii.pdf (สืบค้นเมื่อ 4/30/2018)
- A.Callamard. (2006). Article 19. “Key Note Speech: Osce Supplementary Meeting Freedom of Media: Protection of Journalists and Access to Information”. 13-14 July 2006. <https://www.article19.org/data/files/pdfs/conferences/human-security-speech.pdf> (Accessed 15/02/2018).

Advisory Opinion. (1986). Inter-Am. Ct. H.R. (Ser. A) No. 6 (1986). The Word "Laws " in *Article 30 of the American Convention on Human Rights*. http://www1.umn.edu/humanrts/iachr/b_11_4f.htm (Accessed 22/02/2018).

Hon Terry Davis. (2011). "Freedom of Expression in Time of Crisis." *Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe*. <http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2011/docs/coe/coe-guidelines-crisis-en.pdf> (Accessed 22/02/2018).

Toby Mendel. (2010). *Restriction Freedom of Expression: Standard and Principles Background Paper for Meetings. UN Special Rapporteur on Freedom of Opinion and Expressions*. <http://www.law-democracy.org/wp-content/uploads/2010/07/10.03.Paper-on-Restrictions-on-FOE.pdf> (Accessed 25/02/2018).